

Institutt for ingeniørvitenskap og sikkerhet

Skytetreningen til politiet

Overgang fra gammelt til nytt skytetreningprogram

Kristel Bredahl

Masteroppgave i samfunnssikkerhet, fordypning i sikkerhet og beredskap i nordområdene

Juni 2018

Antall ord: 21 880

Sammendrag

Politiet er en sentral aktør for å ivareta samfunnssikkerheten og de står ovenfor større trusler enn noen gang. Utviklingen siden 11. september 2011, har vist en økning ved at flere eller mindre terroraksjoner har vært forsøkt gjennomført og faktisk utført (Politiets sikkerhetstjeneste, 2017). I tillegg har det blitt registrert en økning i vold mot politibetjenter (NOU 2017:9). Dette understreker viktigheten ved at politiet har riktig trening i form av mengde og godt innhold, i tillegg til verneutstyr. (NOU 2017:9).

I denne oppgaven belyses skytetreningen til politiet. Det viste seg at det tidligere skytetreningensprogrammet var fra 1990-tallet, men hadde hatt noen småjusteringer i løpet av den tiden programmet var i drift. I 2016 ble et nytt skytetreningensprogram innført. Endringene som ble gjort fra det gamle til det nye treningsprogrammet, var å kutte ned tiden for å gjennomføre øvelsene. Dette er for å oppnå en mer realistisk tilnærming til hvordan situasjoner utspiller seg i virkeligheten. Det ble også lagt til en godkjenningsprøve som politibetjentene må bestå årlig for å kunne jobbe operativt. Gjennomførelsen av det nye treningsopplegget er mer effektivisert i forhold til besparelser av tid og ressurser. Ved å finne ut at det hadde vært en endring i skytetreningensprogrammet kort tid etter perioden med den generelle bevæpningen, oppstod det en interesse for å finne ut om årsaken til dette var antall vådeskudd som oppstod i løpet av denne perioden. For å kunne undersøke om dette var tilfellet, måtte hensikten bak skytetreningensprogrammet undersøkes nærmere. Dette ga også en mulighet til å kartlegge om politiets ferdigheter hadde endret seg fra gammelt til nytt program. Dette ledet opp til oppgavens problemstilling, som er følgende: «Har det nye skytetreningensprogrammet påvirket politiets ferdigheter sammenliknet med det gamle skyteprogrammet og hvordan har disse endringene artet seg?».

For å besvare problemstillingen er det gjennomført en kvalitativ studie, bestående av intervju og dokumentanalyse. Det ble intervjuet 16 informanter, bestående av skyteinstruktører, skarpskytter og operative politibetjenter som alle jobber innenfor ett politidistrikt. Intervjuene er foretatt på to ulike politistasjoner. Utover dette ble en informant ved Politihøgskolen også intervjuet. Det er også innhentet sekundærdata i form av dokumenter fra Politidirektoratet.

Oppgaven konkluderer med at politiets ferdigheter har blitt bedre. Ved å kutte ned tiden politibetjentene har til rådighet for å utføre øvelser, må de lære å prestere under stress. Dette

har bidratt til økt hurtighet til våpenet, som igjen medfører at politibetjentene raskere kan ta situasjonsvurderinger og beslutningstaking i situasjoner der våpenet vil være aktuelt. Dette er ferdigheter som vil være gunstig i situasjoner hvor tid er avgjørende. Spesielt med tanke på hvilke trusler vi kan bli stående ovenfor i dag.

Forord

Denne oppgaven markerer slutten på et toårig masterstudie innen Samfunnssikkerhet ved Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet. Disse to årene har vært innholdsrik og utfordrende. Jeg har fått tatt del i et interessant og spennende studie, og jeg har fått møte mange flotte mennesker underveis. I det siste året har jeg lært at det er utfordrende å skrive en masteroppgave. Jeg ønsker derfor å rette en takk til Maria Hammer som var en drivkraft til å få prosjektet i gang tidlig. Jeg også ønsker å rette en takk til Jens Andreas Terum for gode veiledninger, og ikke minst ønsker jeg å rette en stor takk til min hovedveileder, Aud Solveig Nilsen, som både har støttet og hjulpet meg underveis på denne reisen. I tillegg ønsker jeg å takke Bjørn Ivar Kruke for å bistå med hjelp innen faglig stoff og svar på spørsmål. Jeg ønsker også å rette en stor takk til mine informanter som har vært så fantastiske til å bistå med informasjon og kunnskap som jeg ikke kunne tilegnet meg fra noen andre. Det var hyggelige intervju og dere har gitt meg masse erfaringer jeg skal ta med meg videre. Ønsker å rette en spesiell takk til en av mine informanter som har bidratt med ekstra informasjon, i tillegg til at jeg fikk mulighet til å skyte med pistol. Dette var en erfaring som gjorde det lettere for meg å forstå hva som faktisk kreves for å beherske våpenet. Oppgaven min ville ikke blitt den samme uten deres hjelp. Ønsker å rette en stor takk til min familie som har vært tålmodige, motiverende og aldri har mistet troen på at jeg kunne klare dette. Ønsker til slutt å rette en spesiell takk til mine to flotte venninner; Maria Finsås og Marianne Hansen, som har vært gode støttespillere og korrekturlesere.

Tromsø, 01.juni 2018

Kristel Bredahl

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	1
1.1 Bakgrunn for valg av oppgave	2
1.2 Problemstilling	3
1.3 Avgrensning	4
1.4 Tidligere forskning	4
1.5 Oppgavens oppbygning	5
2. Politiets organisering, våpen og treningsarenaer	6
2.1 Treningsoversikt	6
2.2 Skytevåpenet	7
2.3 Organisering	9
3. Teori.....	10
3.1 Læring	10
3.1.1 Målrettet praksis	11
3.1.2 Operant betinging	13
3.1.3 Erfaringslæringsmodellen	15
3.2 Scenariotrening	17
3.3 Stress	18
4. Metode	20
4.1 Forskningsdesign og strategi	20
4.2 Casestudie	21
4.3 Intervju	21
4.3.1 Gjennomføring av intervjuene	23
4.3.2 Tilfeldig utvalg	23
4.4 Dokumentanalyse	24
4.4.1 Gjennomføring av dokumentanalysen	24
4.5 Validitet og reliabilitet	25
4.5.1 Validitet	25
4.5.2 Reliabilitet	26
4.6 Etske betraktninger	28
4.7 Metodekritikk.....	28
5. Empiri.....	31
5.1 Historisk overblikk	31
5.2 Trening	32
5.2.1 Tidligere skytetreningprogram	35
5.2.2 Det nye skytetreningprogrammet.....	36
5.2.3 Godkjenningsprøve	36

5.2.4 Scenariobasert trening	37
5.2.5 PLIVO	38
5.2.6 Trening ved Politihøgskolen	39
5.2.7 Skytetreningen i Sverige	39
5.2.8 Skytetrening i Danmark.....	40
5.3 Vådeskudd	41
5.4 Erfaringer med treningen	44
5.5 Sårbarhet i organisasjonen	46
5.6 Elektrosjokkvåpen	47
6. Diskusjon.....	49
6.1 Innføre generell bevæpning eller ikke	49
6.2 Skytetreningen sammenlignet med en mulig generell bevæpning	50
6.2.1 Treningsmengden ved Politihøgskolen	52
6.3 Mulig endring i treningen ved innføring av elektrosjokkvåpen	53
6.4 Stress under trening.....	54
6.5 Effektiv trening	55
6.6 Kontinuerlig forbedring	55
6.6.1 Læring og forbedring innad i organisasjon	56
7. Konklusjon	59
7.1 Forslag til videre forskning	60
Litteraturliste.....	61
Vedlegg 1	68
Vedlegg 2	70
Vedlegg 3	72

Oversikt over figurer og tabell

Figuroversikt

Figur 1 – *Treningsoversikt*

Figur 2 – *Skytevåpenet*

Figur 3 – *Implementeringsnivåene for innføring av nytt skytetreningsprogram*

Figur 4 – *Læringsprosessen*

Figur 5 – *Utviklingen fra nybegynner til ekspert nivå*

Figur 6 – *Operant Betinging*

Figur 7 – *Erfaringslæringsmodellen*

Figur 8 – *Videreutviklet erfaringslæringsmodell*

Figur 9 – *Overgang fra positivt til negativt stress*

Figur 10 – *Situasjonsvurderings prosessen*

Figur 11 – *Vådeskudd*

Figur 12 – *Den videreutviklet erfaringslæringsmodellen sett fra organisasjonens synsvinkel*

Tabell

Tabell 1 – *Grunnleggende skyteferdighet*

Informasjon til leseren

I oppgaven vil treningsprogrammet til politiet bli omtalt som både «*skyttreningsprogram*» og «*treningsprogram*». Dette er for å skille mellom skyttetreningen som foregår på skytebanen (skyttreningsprogram), og skyttetrening innenfor de andre treningsarenaene politiet benytter, som for eksempel scenariobasert trening (treningsprogram). Det er skyttreningsprogrammet som kom i 2016.

Forkortelser

IP – Innsatspersonell

MP – Maskinpistol

OPS – Operasjonssentralen

PHS – Politihøgskolen

PLIVO – Pågående livstruende vold

PO - Loggføringssystemet

POD – Politidirektoratet

PPS – Etterforskning, politiarbeid på stedet

PST – Politiets sikkerhetstjeneste

SBT – Scenariobasert trening

1. Innledning

«Understand, our police officers put their lives on the line for us every single day. They've got a tough job to do to maintain public safety and hold accountable those who break the law»

(Barack Obama, 2014; The Obama White House, 2014).

Samfunnssikkerhet handler om samfunnets evne til å beskytte seg mot alvorlige situasjoner. Dette gjelder alt fra ulykker i fredstid til situasjoner som truer nasjonens sikkerhet og selvstendighet (Justis- og beredskapsdepartementet, 2016:19). Med tanke på dette vide spektret, er samfunnssikkerhet definert som følgende; *«den evne samfunnet har til å opprettholde viktige samfunnsfunksjoner og ivareta borgernes liv, helse og grunnleggende behov under ulike former for påkjenninger»* (Justis- og beredskapsdepartementet, 2002:4). For å kunne opprettholde disse samfunnsfunksjonene, er politiet en sentral aktør. Politiet skal *«... gjennom forebyggende, håndhevende og hjelpende virksomhet være et ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme og befeste borgernes rettsikkerhet, trygghet og alminnelige velferd for øvrig»* (Politi-loven, 1995, § 1). Politiet har derfor ansvar for å holde orden og sikkerhet, forebygge kriminalitet, avdekke og stanse kriminell virksomhet, bistå med hjelp i faresituasjoner, yte og samarbeide med andre offentlige myndigheter og utføre andre arbeidsoppgaver som er vedtatt i loven (Politi-loven, 1995, § 2). Obama (2014) presiserer selv at politiet har en tøff jobb for å imøtekomme dette. Dette er kanskje spesielt med tanke på dagens utfordringer. I den senere tid har det vist seg at samfunnet står ovenfor nye og større trusler som for eksempel terror¹ (Politiets sikkerhetstjeneste, 2017). Utviklingen siden 11. september 2001 i USA, har vist en økning ved at flere mindre terroraksjoner har blitt forsøkt gjennomført og faktisk utført (Politiets sikkerhetstjeneste, 2017). Politiet i Norge har ansvaret for å håndtere terrorhendelser, og fra 01. september 2017 trådte en ny bistandsinstruks som presiserer at Forsvaret skal bistå med utstyr og personell når politiet ber om dette (Forsvaret, 2017). Det viser seg også at politiet ikke alltid bare står ovenfor disse store utfordringene, men det er også registrert en økning i antall anmeldte saker angående vold mot politibetjenter (NOU 2017:9. Dette poengterer viktigheten ved at politiet har behov for riktig trening i form

¹ Terror kan defineres som; *«... ulovlig bruk av, eller trussel om bruk av, makt eller vold mot personer eller eiendom, i et forsøk på å legge press på landets myndigheter eller befolkning eller samfunnet for øvrig for å oppnå politiske, religiøse eller ideologiske mål»* (Sikkerhetsloven, 1998, § 3).

av mengde og godt innhold, i tillegg til verneutstyr selv om Forsvaret skal bistå i de store hendelsene (NOU 2017:9).

Den 22. juli 2011 ble borgernes trygghet satt på prøve. Norge ble rammet av terror i form av bombeangrep mot regjeringskvartalet og massedrap på Utøya som førte til at 77 personer mistet livet (Stang, Ryste, Njølstad, Refsdal & Kärki, 2017). Terrorhendelsen resulterte i at politiet ble kritisert for deres håndtering² (NOU 2012). Studier gjort fra denne hendelsen viser at årsaken til mye av kritikken var at læringen til politiet ikke var tilstrekkelig, spesielt med tanke på situasjoner utenfor normale nødsituasjoner. Dette har i senere tid bidratt til å gi økt oppmerksomhet på mer og en annen type læring i politiorganisasjonen (Sommer, Njå & Lussand, 2017).

Sommeren 2014³ økte trusselnivået mot Norge, noe som medførte at politiet ble midlertidig bevæpnet fra 25.11.14 til og med 03.02.16 (Zondag & Døvik, 2017). Dette var trolig årsaken til at det kom en ny våpeninstruks forskrift i 2015. De største endringene i forskriften er § 3-2, tredje ledd og i § 3-3, første ledd. Disse paragrafene bestemmer at det norske politiet kan bli generelt bevæpnet i midlertidige perioder inntil tre måneder, og at operasjonslederen kan begjære bevæpning på oppdrag, i motsetning til tidligere. Da det kun var politimesteren som kunne gi denne godkjenningen (Sinnes, 2015). Under den midlertidige bevæpningen ble også opplæringen og treningen til politiet påpekt å ikke være god nok (NOU 2017:9).

Politidirektoratet (POD) får derfor tilbakemeldinger fra ulike politidistrikter om at opplæringen til politiet ikke var tilfredsstillende i forhold til å ha en generell bevæpning som inngikk i den ordinære tjenesten. Det ble derfor etterlyst en grundigere opplæring og trening i henhold til våpen (NOU 2017:9).

1.1 Bakgrunn for valg av oppgave

I belysning av politiets utfordringer i dag, viser det at de har en utfordrende og krevende jobb. Politiet skal prestere på mange områder og være forberedt til enhver tid. Siden de er den sentrale aktøren for å ivareta samfunnssikkerheten og borgernes sikkerhet, er de et av få etater som benytter seg av våpen i sin hverdag. Dette gjør at politiet må trene kontinuerlig for å være

² Politiet ble blant annet kritisert i granskningsrapporten for at de kunne kommet seg raskere til Utøya, gjerningsmannen kunne vært stanset tidligere, dårlig bemanning på operasjonssentralen, overfylt båt, kommunikasjonssvikt innad i politiet og politiet valgte å ikke benytte politihelikopter (NOU 2012:14).

³ Politiets sikkerhetstjeneste hadde fått indikasjoner på at det lå en økt terrortrussel mot nasjonens sikkerhet (Bakken, Torset, Lauritsen & Kramviken, 2014).

i optimal form, både psykisk og fysisk. I løpet av de 14 månedene politiet var generelt bevæpnet, ble det bemerket en økning i antall vådeskudd⁴ som var med på å skape en samfunnsdebatt om Norge burde få et fast bevæpnet politi eller ikke. Argumentene for er at trusselnivået er kommet til et punkt hvor tiden er inne for en innføring av bevæpnet politiet, mens motargumentene viste blant annet en skepsis til om politiet er egnet. Derfor er det viktig å undersøke om treningen er tilfredsstillende eller om den kan anses som mangelfull. Dette er et tema som berører mange borgere og er av betydning for deres følelse av trygghet i samfunnet. Ved å belyse dette temaet håper jeg at det kan være med på å bidra med økt kunnskap og eventuelt være med på å kunne øke kvaliteten ved dagens treningsprogram.

1.2 Problemstilling

I belysning av problematikken som er beskrevet ovenfor, er målet med oppgaven å undersøke om de nye endringene i treningsprogrammet, som kom i juli 2016, har oppfylt sin hensikt med å gjøre politiet bedre egnet i sin jobb. Dette ledet opp til min problemstilling som er som følgende:

Har det nye skytetreningssprogrammet påvirket politiets ferdigheter sammenliknet med det gamle skyteprogrammet og hvordan har disse endringene artet seg?

For å besvare denne problemstillingen, ønsker jeg å se nærmere på bakgrunnen for endringene som ble gjort og hvordan det gjennomføres i dag i forhold til tidligere. Dette er for å kunne skape en forståelse rundt endringene, samt å se om endringene øker den enkelte politibetjents ferdigheter. For å kunne kartlegge om ferdighetene hos de enkelte hadde utviklet seg, ble erfaringen til politibetjentene verdifull informasjon. På bakgrunn av dette er problemstillingen brutt ned i følgende forskningsspørsmål:

- a) *Hvorfor kom det nye skytetreningssopplegget?*
- b) *Hvordan gjennomføres det nye skytetreningssopplegget?*
- c) *Hvilken erfaring sitter politibetjentene med etter å ha utprøvd skytetreningssopplegget?*
- d) *Hvordan er treningen lagt opp med tanke på dagens trusler og utfordringer politiet står ovenfor?*

⁴ Se delkapittel side 40-42 for mer informasjon om vådeskudd.

1.3 Avgrensning

Fra og med 1. januar 2016 ble antallet politidistrikt redusert fra 27 til 12⁵ (Regjeringen, 2018). Dette ga en betydelig økning i størrelsene på de enkelte politidistriktene. På bakgrunn av tid og ressurser som er til rådighet i forbindelse med denne oppgaven, ble det derfor kun forsket på et politidistrikt. I tillegg vil treningen ved Politihøgskolen (PHS) bli nevnt i en mindre grad. Oppgaven tar i hovedsak for seg treningen vedrørende politibetjentene i operativ tjeneste⁶. Det vil også bli nevnt om politiets trening i Sverige og Danmark, men også denne i mindre grad. Dette er kun for å gi et helhetlig bilde av den sammensatte treningen og et sammenligningsgrunnlag med andre land. Det vil også være en avgrensning i forhold til skytevåpnene som er tilgjengelig for det norske politiet. I dag benytter politiet halvautomatisk pistol og maskinpistol (MP). Oppgaven vil ta utgangspunkt i den halvautomatiske pistolen, og derfor vil MP kun bli nevnt innenfor ulike sammenhenger. Bakgrunnen for dette er at den halvautomatiske er den som er mest brukt og dermed den som er mest aktuell i forbindelse med denne oppgaven.

1.4 Tidligere forskning

Før forskningen vedrørende denne oppgaven startet, ble det kartlagt hvilken forskning som tidligere var gjort på dette feltet. Det viste seg å være svært lite forskning angående skytetrening til politibetjenter i Norge. De få forskningene som er gjort, er i hovedsak kommet i etterkant av terrorhendelsen 22. juli. Dette var blant annet artikkelen gjort av Sommer, Njå og Lussand i 2017 som ble nevnt tidligere i dette kapitlet. I utlandet derimot, er det gjort flere studier. Disse konkluderer med at politiet økte skyteferdighetene når de fikk tilført stress og angst i treningen. Med dette lærte de å håndtere både de fysiske og følelsesmessige reaksjonene som oppstår i stressende situasjoner (Nieuwenhuys & Oudejans, 2011). Annen forskning viste viktigheten ved at fagfolk som utfører komplekse oppgaver, trenger god scenariobasert trening for å integrere og koordinere alle grunnleggende ferdigheter, kunnskap og holdninger (Peeters, Bosch, Meyer & Neerincx, 2014). I yrker hvor det er behov for komplekse ferdigheter, er det svært vanskelig å utføre sitt yrke ved å bare tilegne seg læring

⁵ Reduseringen av antall politidistrikt ble et resultat av regjeringens nye «nærpolitireform». Bakgrunnen for at det kom en ny politireform var at det var store forskjeller mellom de ulike politidistriktene i størrelse, befolkning og kriminalitetsomfang. Dette gjorde det vanskelig å utvikle spesialistfunksjoner, samt ga redusert kapasitet for å håndtere større og alvorlige hendelser. Målet med politireformen er å sikre tilstedeværelse med et kompetent og effektivt nærpoliti (Regjeringen, 2018).

⁶ Operativt politi er politibetjentene som til daglig må være ute for å opprettholde offentlig ro og orden, samt være tilstede for innbyggerne (Politihøgskolen, 2015).

fra bøker og forelesninger alene (Peeters et al., 2014).

1.5 Oppgavens oppbygning

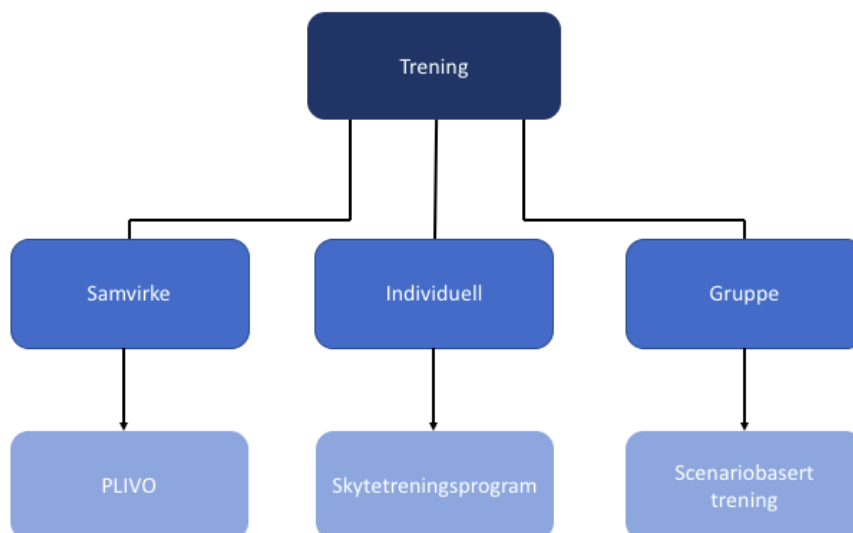
Kapittel en introduserer problemstillingen og forskningsspørsmål, samt presiserer nødvendige avgrensninger som er gjort i forbindelse med forskningen. Her vil også en kort redegjørelse av tidligere forskning legges frem. Kapittel to gir en kort innføring i hvordan politiet har lagt opp de ulike treningsarenaene i forhold til trening i samvirke, individuelt og i gruppe. I tillegg vil en oversikt over våpenet politiet benytter i tjeneste presenteres, samt hvilke ferdigheter som kreves for å bli en god pistolskytter. I kapittel tre vil det teoretiske rammeverket som er benyttet i forbindelse med oppgaven legges frem. Her vil ulike læringsteorier, scenariobasert trening og stress redegjøres for. Kapittel fire utdyper og beskriver de ulike forskningsmetodene som er benyttet for å besvare problemstillingen, i tillegg vil de metodiske valg, validitet og reliabilitet, utfordringer og etikk legges frem. I kapittel fem presenteres empirien fra intervju og dokumentanalyse. Kapittel seks vil en drøfting av funnene opp mot det teoretiske rammeverket presenteres. I kapittel syv vil de viktigste konklusjonene fremlegges.

2. Politiets organisering, våpen og treningsarenaer

I dette kapittelet presenteres først en oversikt over hvilke treningsarenaer politiet har. Dette vil kunne være til hjelp for å holde oversikt når funnene skal frem legges. Videre vil det bli gitt en innføring i skytevåpenet politiet benytter i tjeneste, samt en oversikt over de grunnleggende ferdighetene og hva som skal til for å tilegne dem. Dette er et hjelpemiddel for å forstå pistolen og hva politiet er nødt til å lære i forbindelse med håndteringen av våpenet. Til slutt presenteres organiseringen i politiet. Dette er for å gi et innblikk i hvordan et nytt treningsprogram implementeres.

2.1 Treningsoversikt

Det norske politiet gjennomfører i dag ulike former for skytetrening. Samvirketrening med de andre nødetatene, brann og helse, foregår i PLIVO trening. PLIVO står for «*pågående livstruende vold*» og arrangeres en gang i året. Den individuelle treningen går på individets egne ferdigheter ved skyting. Denne treningen gjennomføres på en skytebane, hvor det også er en godkjenningssprøve som alle innsatspersonell (IP) fra 4 og oppover må bestå (se side 32-33 for mer informasjon om IP-kategoriene). Gruppetreningen gjennomføres innenfor scenariobasert trening. Både den individuelle og gruppetreningen skjer innenfor antall pålagte treningstimer som skal gjennomføres for de ulike IP kategoriene. Det skal også bemerkes at den individuelle treningen og scenario treningen til en viss grad er overlappende med tanke på at en kan bli trent individuelt innenfor scenariobasert trening.

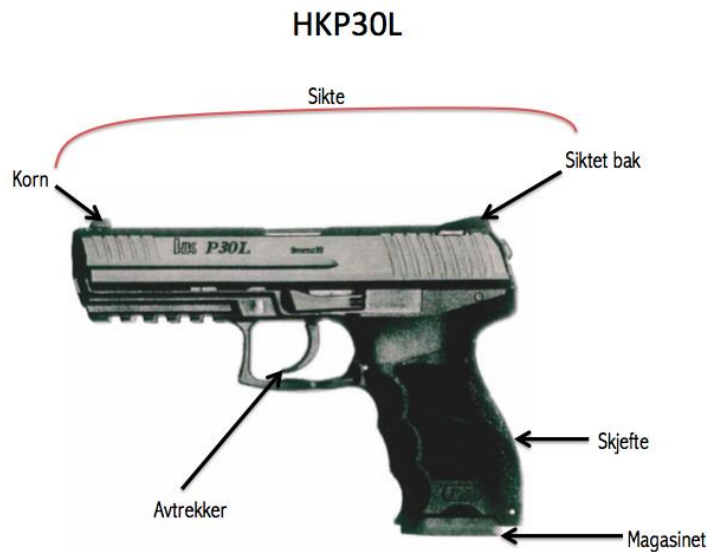

Figur 1: Oversikt over politiets trening og innenfor hvilken treningsramme disse utføres (laget av Kristel Bredahl).

2.2 Skytevåpenet

Politiet i Norge benytter i dag en halvautomatisk pistol av typen HKP30L (illustrert i figur 2). Halvautomatiske pistoler er som oftest rekyltrevene (Antonsen, 2018a). Rekyl er bevegelsen bakover som skytevåpenet får når et skudd blir avfyrt (Antonsen, 2018b). Årsaken er at så lenge prosjektilet ikke har forlatt løpet, trykker kruttgassen like kraftig bakover på våpenet som fremover i prosjektilet (Antonsen, 2018b). Rekylerenergien gjør at mekanismen i våpenet kaster ut tomhylsen og fører inn et nytt skudd fra magasinet og inn i kammeret (Antonsen, 2018a). Kjentegnet med en halvautomatiske våpen er at det ikke er nødvendig å ta ladegrep for å sette en ny patron inni kammeret, men skytteren må trekke av for hvert skudd (Foss & Granviken, 2016). Det er Politidirektoratet (POD) som godkjenner hvilket skytevåpen, ammunisjon og utstyr politiet skal benytte i tjeneste (NOU 2017:9).

Dette er våpenet politiet har tilgjengelig under fremskutt lagring, generell bevæpning og under væpnede oppdrag. Fremskutt lagring er en ordning der politiet har skytevåpen nedlåst i en kasse i politiets kjøretøy (Våpeninstruks for politiet, 2015, § 2-2)

Figur 2: Bilde av våpenet som det norske politi benytter i tjeneste. Den mest grunnleggende informasjon om våpenet er lagt inn for å gi et bilde av hvordan våpenet fungerer i henhold til beskrivelsen av de grunnleggende ferdighetene (NOU 2017:9:278).

Skyting med pistol krever noen grunnleggende elementer som er nødvendige å beherske for å kunne bli en god pistolskytter. Svingen (2009) gir et innblikk i de ulike ferdighetene som er nødvendig å mestre i forbindelse med pistolskyting. De ulike ferdighetene er blitt satt sammen og presentert i en tabell i denne oppgaven. På siden til venstre, blir de ulike teknikkene som er

nødvendige lagt frem, og på høyre side blir en kort forklaring av hva som skal til for mestre teknikkene. Se tabell 1 for nærmere informasjon om de grunnleggende ferdighetene.

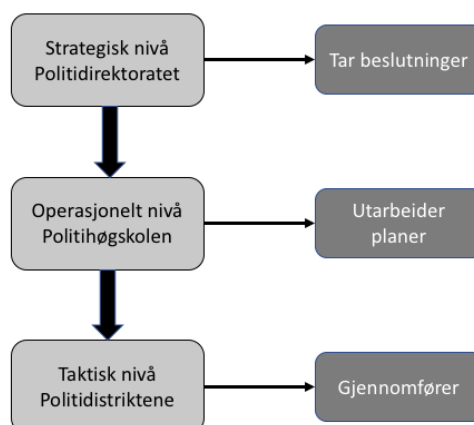
Tabell 1 – Grunnleggende skyte elementer

Grunnleggende elementer	
Stilling	Kvaliteten på skytestillingen er viktig. Her legger man grunnlaget for et godt og presist skudd ved å ha en komfortabel og stabil stilling. Skytternes ulike anatomi gjør at det ikke finnes en standard stilling som vil passe for alle.
Posisjon	For å komme i riktig posisjon er det viktig å heller flytte på en selv slik at man får en god stilling og at våpenet peker dit en vil skyte. Etterhvert som man trener på posisjon vil det skje anatomiske endringer. Muskulaturen vil endre seg, dens form og tilstand vil være med på å bestemme hva som blir skytterens naturlige bevegelse i leddene.
Grep	Grepet og skjefet skal være med på å gi skytteren den best mulige kontrollen over våpenet for hvert skudd. Grepet på våpenet burde være hardt, men ikke så hardt at det skaper skjelvninger i hånden. Tommelfingeren(e) skal ikke gripe eller trykke inn mot våpenet, og pekefingeren må ikke berøre våpenet på avtrekkeren.
Pusteteknikk	Pusteteknikken er svært viktig element i pistolskyting. Dette er på grunn av at store muskelgrupper rører seg, og derfor må skytteren holde pusten når det skal avfyres skudd.
Løft	Når armen får lov til å ligge i sitt beste leie i forhold til skulderleddet, og muskulaturen arbeider under løftet og holder våpenet etterpå gjøres det riktig. Et løft kan ikke kopieres fra en skytter til en annen. Må finne det som blir riktig i forhold til sin egen anatomi.
Holdning	Holdningen krever strake armer og litt bøyd fremover fra hoftene.
Sikting	Hvor flink skytteren er til å sikte avgjør resultatet. Det er viktig med full konsentrasjon, samtidig som man holder våpenet så rolig som mulig.
Avtrekk	De fleste skytterne beskriver et godt skudd som det som skjedde da våpenet raskt kom i ro, samtidig som siktene var skarpe og tydelige og avtrekket kom naturlig.
Etterhold	Handler om at man ikke skal gjøre noe som forstyrrer den perfekte gjennomføringen helt i slutfasen når skuddet skal avfyres. Prosessen som førte til smellet må fortsette og våpenet holdes i posisjon til situasjonen er under kontroll.
Tilbakeføring av våpenet	Tilbakeføring etter rekylbevegelsen går ut på å raskt føre våpenet tilbake til sikteområdet og gjøre våpenet skyteklart.
Mentalt	For å kunne arbeide automatisk og være i stand til å utføre teknikkene perfekt, krever det at skytteren har riktige tanker i hodet. Det handler om å kunne la tankene flyte riktig i takt med teknikkene og ha full konsentrasjon og være fokusert på kornet under hele avtrekksprosessen. Er skytteren påvirket av stress vil dette kunne gi konsekvenser på skyteferdighetene.

Pistolskyting krever at kroppens bevegelser og teknikker utføres så presist som mulig. For å oppnå dette er det nødvendig med mye trening og øvelse slik at teknikkene blir til en automatisert handling. Når man behersker teknikkene, vil man kunne avfyre et kontrollert skudd (Svingen, 2009). Det eneste elementet som ikke kan automatiseres er sikting. For å kunne sikte riktig krever dette full oppmerksomhet og konsentrasjon for å treffe på riktig sted. Kroppen og sansene må være skjerpet når dette skal utføres. Det som kan påvirke kroppen i en situasjon hvor skyting er aktuelt, er de kroppslige reaksjonene og følelser som stress, nervøsitet og angst. Disse følelsene kan gi en reduksjon i kroppen, sansene og i det mentale (se kapittel 3.3 for mer utdypet informasjon). Det er derfor nødvendig å trene både teknisk og mentalt for å kunne få håndtere disse reaksjonene og følelsene når de skulle oppstå (Svingen, 2009).

2.3 Organisering

Politiet i Norge er en desentralisert organisasjon som består av politidistrikt som er lagt under myndigheter, deriblant POD (NOU 2013:9). I denne forskningen er det innhentet data fra POD, Politihøgskolen (PHS) og et politidistrikt. POD vil i forbindelse med denne oppgaven anses for å være det strategiske nivået siden det er de som tar beslutningen om det skal innføres et nytt treningsprogram. Deretter er det PHS som utarbeider treningsprogrammer på anmodning fra POD, som videre skal formidles ut til politidistriktene. Dette gjør at PHS er bindeleddet mellom det strategiske og det taktiske nivået, og blir derfor ansett for å være på det operasjonelle nivået. Til slutt skal politidistriktene implementere, iverksette og gjennomføre treningsopplegget fra PHS. Politidistriktene er det taktiske nivået.

Figur 3: Illustrasjon over de ulike nivåene hvor det er innhentet data i forbindelse med forskningen. I tillegg viser den hvilke ledd innføringen av et nytt skytetreningssystem er nødt til å passere før det er implementert (figuren er laget av Kristel Bredahl. Nivåene er hentet fra Politidirektoratet, 2011:31-32)

3. Teori

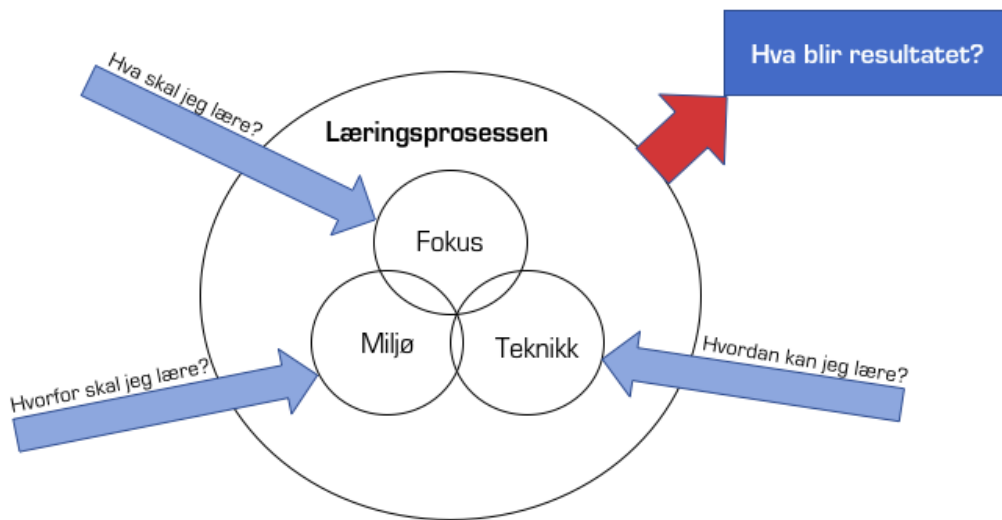
I dette kapitlet presenteres det teoretiske rammeverket. Kapitlet vil ta for seg læringsteorier som danner grunnlaget for hvordan mennesker tilegner seg læring. Første læringsteori er målrettet praksis. Denne teorien skaper en forståelse av hvordan mennesker kan bli god ved å trene og praktisere øvelser i lengre tid. Neste læringsteori er operant betinging. Denne teorien er en såkalt atferdsteori for læring. Dette betyr at mennesker lærer ved de konsekvensene atferden gir. Tredje læringsteori er erfaringslæringsmodellen. Denne modellen viser hvordan individet selv utvikler seg ved å være i en læringsprosess. Bakgrunnen for valg av både kognitivlæringsteori (målrettet praksis og erfaringslæringsmodellen) og atferdsteori er at treningsprogrammet til politiet i hovedsak dreier seg om læring innenfor det kognitive. Det har blitt tilført en godkjenningssprøve som gir politibetjentene en konsekvens. I belysning av godkjenningssprøven benyttes atferdsteori. Videre i kapitlet vil scenariotrening bli lagt frem. Scenariotrening er i dag en stor del av politiets trening og vil derfor bli belyst av teorier som er gjort på dette feltet. Til slutt presenteres en teori om stress. Stress er blitt tilført i blant annet politiets nye skytetreningssprogram og er derfor relevant i forståelsen av treningsprogrammet. Underkapitlet med stress redegjør stress som et fenomen og de positive og negative aspektene ved stress.

3.1 Læring

«Læring blir ofte definert som en relativt varig endring av atferd som er forårsaket av en konkret erfaring individet har» (Johnsen, 2006:51). Trening og utdanning er spesielt viktig for mennesker som jobber med å være operativ. Hensikten er at disse menneskene skal lære i tillegg til å vedlikeholde ferdigheter, kunnskap og holdninger (Johnsen, 2006).

Læring kan bli sett på som en prosess hvor det trengs fokus, miljø og teknikk for å tilegne seg læringen (Buckler, 1996). Fokus er for å skape en forståelse av hva som skal læres. Individet trenger en innsikt og motivasjon for å tilegne seg ny kunnskap. Miljøet trenger å være innbydende for å lette læringsprosessen, samtidig som det gir en forståelse om hvorfor læringen skal tilegnes. Teknikkene som brukes skal være gunstig og anvendelig. Dette hjelper individene å effektivt tilegne seg det som skal læres (Buckler, 1996). Disse tre enhetene overlapper hverandre og er sammenkoblet. For å kunne oppnå en optimalisert læringsprosess er disse gjensidig avhengige av hverandre, og læringen svekkes om ikke alle enhetene er

tilstede (Buckler, 1996). I figur 4 illustreres det hvordan fokus, miljø og teknikk er sammenkoblet.

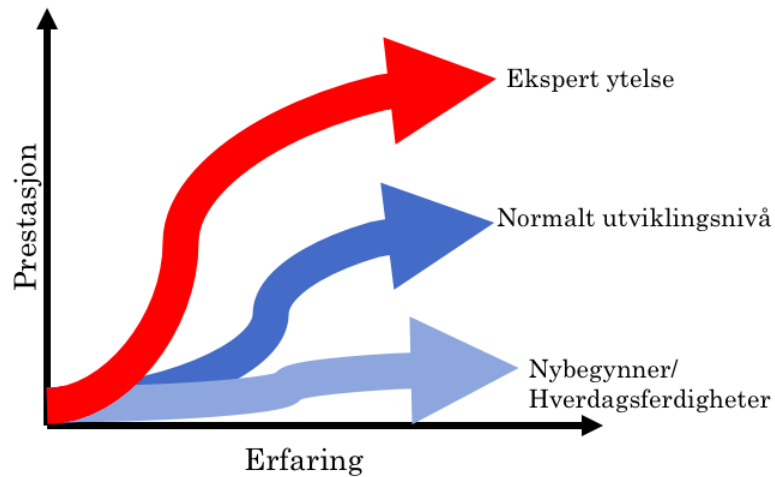
Figur 4: Illustrasjon over de tre elementene som er nødvendig for å oppnå en effektiv læringsprosess (Buckler, 1996:32)

3.1.1 Målrettet praksis

Psykologen K. Anders Ericsson er en av de anerkjente teoretikerne bak «*deliberate practice*» teorien (Department of Psychology, 2015). Teorien kan omtales som målrettet trening på norsk (Valla, 2016), men vil i denne oppgaven bli kalt for «målrettet praksis». Målrettet praksis tar et oppgjør mot menneskers oppfatning om å være god, er basert på medfødt talent. Mennesker kan til en viss grad ha genetiske fordeler innenfor en ferdighet, men det er langt fra avgjørende, og er derfor mer ansett som en faktor (Ericsson, Krampe & Tesch-Romer, 1993). En person som er høy vil ha en fordel ved å spille basket, men høyden er kun én faktor. Personen vil ikke bli god basketballspiller av å alene være høy, men må få tilført trening i tillegg. Teorien om målrettet praksis handler om at alle mennesker kan utvikle ferdigheter fra nybegynner til ekspert innenfor ulike domener så lenge de praktiseres. Det må derfor påregnes mange timer med drilling og trening av ferdigheten for å opparbeide nok erfaring til å oppnå ekspertnivå. Ericsson fant ut at mennesker som hadde 10.000 timer med trening i gjennomsnitt innen 20 år, ville utvikles til et ekspertnivå (Hambrick et al., 2014). I første fase hvor man blir ansett som *nybegynner*, er tilegning av teoretisk kunnskap, følge lærerens instruksjon og prosedyrer viktig. Med økende erfaring vil personen bli ansett som å være på et normalt utviklingsnivå. Dette skal gjøre personen i stand til å utføre handlingen med samme resultat, mye raskere og effektivt. Etter å ha tilegnet mer omfattende erfaring blir personen

omtalt som en *ekspert* og kan reagere raskt og intuitivt. Ved å reagere raskt og intuitivt forventes det at personen på ekspertnivået kan reagere og handle på nye oppgaver som personen ikke har stått ovenfor tidligere (Ericsson, 2008). Ved å teste ut ulike fiolinister som ble ansett å være på ekspertnivå, fant Ericsson ut at de hadde over 10.000 timer med praksis innen 20 år. Dette viste seg å være 2500 timer mer enn de som var på det normale utviklingsnivået og var ansett som «god». Fiolinistene som var ansett som «nybegynnere» hadde 5000 timer mindre enn det normale utviklingsnivået. Nybegynnerne spilte fiolin kun med sine dagligdagse ferdigheter (Hambrick et al., 2014). Illustrasjon over de tre fasene er vist i figur 3. Når personen oppnår ekspertnivået, vil personen kunne bryte ned ferdighetene i enkeltdeler og øve på de delene som oppleves som utfordrende. Når mennesker blir introdusert til en ukjent oppgave som krever handling, kan menneske oppleve å ikke reagere raskt nok eller gjøre en funksjonell handling som resulterer i åpenbare feil (Ericsson, 2008). For å i møte komme, vil praksis, problemløsning og prøve-og-feile med hjelp fra lærere, veiledere og kollegaer være viktig. Dette vil øke erfaringen og gjøre mennesket stadig mer i stand til å handle raskt og riktig. Forskningen gjort av Ericsson (2008) viste betydelige forbedringer i prestasjonene når menneskene hadde veldefinerte mål, var motivert til å forbedre seg, får tilbakemeldinger og ble gitt en betydelig mengde repetisjon.

Når mennesker skal tilegne seg opplæring og erfaring blir personens ytelse tilpasset situasjonen og går derfor over til å bli mer en automatisert handling. Når en handling blir automatisert, mister mennesket bevisst kontroll over oppførselen og er ikke lengre i stand til å foreta finjusteringer ved handlingen (Ericsson, 2008). For eksempel sees dette fenomenet etter menneskene har lært å knyte skoene. Når handlingen har oppnådd nivået av automatisering, vil ytterlige erfaringer ikke forbedre nøyaktigheten eller forfine strukturen. For å ikke stoppe utviklingen når automatisering er oppnådd, vil det være viktig å sette seg nye mål med høyere ytelsesstandarder for å overskride nåværende ytelsesnivå (røde pilen i figur 3).

Figur 5: En illustrasjon over hvordan mennesker utvikler seg fra nybegynner til ekspert (Ericsson, 2008:991).

Ericsson og Smith (1991) har foreslått å bruke naturlige hendelser for å øke kompetansen innenfor et felt. Dette kan være å arrangere et scenario som blir filmet fra vinkelen til en ekspert. Filmen vil gi et perspektiv og vise beslutningsprosessen som eksperten tar. Deretter kan filmen presenteres for individuelle eksperter og mindre erfarne mennesker innenfor samme felt. Når filmen kommer til et punkt hvor kritisk beslutningstaking må gjøres, stoppes filmen. De som observerer filmen, vil bli bedt om å gjøre en vurdering og ta en beslutning. Deretter vises filmen for å se om det ble riktig opp mot hva ekspertens beslutning var (Ericsson, 2008).

Teorien om målrettet praksis har fått kritikk for å være en illusjon om at alle mennesker kan bli like god med hardt nok arbeid. Andre forskere mener dette ikke er tilfellet og at faktorer som alder, personlighet og IQ spiller en mye større rolle for å komme på ekspertnivå (Hambrick et al., 2014). Det blir også fremhevet at genetikk spiller en større rolle enn det Ericsson og de andre forskerne erkjenner. Påstanden om at alle kan bli eksperter, er ikke riktig og noen mennesker trener to år på å bli ekspert, mens andre aldri oppnår å komme til ekspertnivået (Hambrick et al., 2014)

3.1.2 Operant betinging

Operant betinging ble først definert av B. F Skinner i 1938. Skinner eksperimenterte på rotter og lærte dem at de fikk mat ved å berøre en metallspake. Ved å gjøre dette kunne han observere rottene sine atferd og mønster ved ulike situasjoner i forbindelse med mat. Funnet

kunne overføres til mennesker (Poling, Carr & LeBlanc, 2002). Denne teorien er blitt en anerkjent som en læringsform hvor menneskers atferd endres på grunn av de konsekvensene atferden gir. Konsekvensene er med på å bidra om en atferd øker eller minsker (Johnsen, 2006). Hvis atferden øker, kaller man dette *forsterkning*. Dette skjer ved at mennesket opplever å få en belønning for atferden som øker sannsynligheten for handlingen skjer igjen (Staddon & Cerutti, 2003). Dette gjelder både belønninger i form av primære goder slik som mat eller belønninger i form av sekundære goder som gis i form av ros, lønn, forfremmelser osv. Hvis atferden minsker kalles det for *reduksjon* eller *straff* (Johnsen, 2006). Dersom mennesket kobler noe negativt til en atferd og deretter unngår å oppleve konsekvensene på nytt, vil dette bli sett på som en reduksjon av atferden. Dersom mennesket heller passer seg for at atferden som ga konsekvensene aldri vil skje igjen, blir dette sett på som konsekvensene er en straff av atferden (se figur 4) (Johnsen, 2006; Poling et al., 2002)

	Konsekvensen er tilstede	Konsekvensen er fraværende
Atferd er stryket	Positiv forsterkning	Negativ forsterkning
Atferd er svekket	Positiv straff	Negativ straff

Figur 6: Illustrasjon av de ulike kombinasjonene mellom atferden og konsekvensene og hvilket resultat som oppnås (Poling et al., 2002:275).

«Jo raskere et menneske kan se konsekvensene av sine handlinger, jo større er også sjansene til at de skal lære av sammenhengen mellom handlingen og konsekvensen» (Sander, 2017).

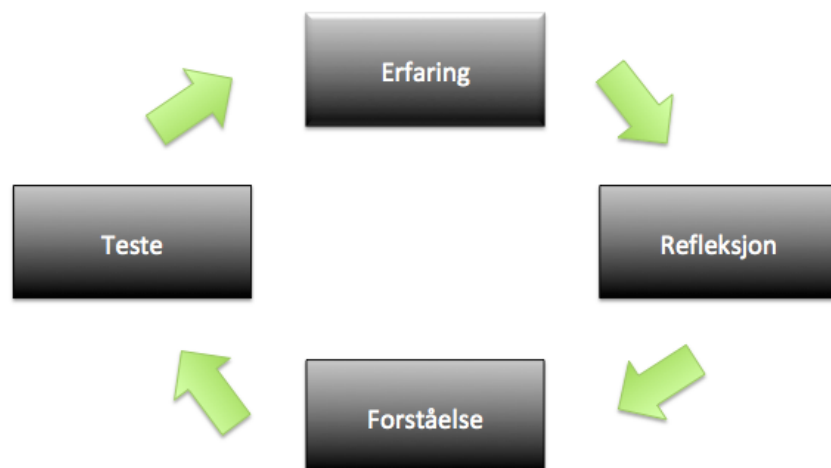
Forsterkningene kan deles inn på to ulike måter. Den ene er å gi forsterkning etter antall responser eller en gitt tid etter den siste responsen. (Staddon & Cerutti, 2003). Navnet på den ene forsterkeren er *fast ratioskjema*. Her skal det, som nevnt ovenfor, forsterkeren bli gitt etter antall responser. Dette blir ofte brukt i sammenheng med prosedyrer, hvor et krav om antall

feilfrie operasjoner skal oppfylles for å bli godkjent. Det andre skjemaet kalles *variabelt ratioskjema* (Johnsen, 2006). Et varierende antall responser utføres før det blir gitt en forsterkning. Her vil antallet og om det blir gitt etter fast antall eller ulike antall mellom hver gang variere etter det som er ønskelig. I tillegg til forsterkningsskjema, kan det også brukes et *fast intervallskjema* som blir brukt når responsen skal skje i løpet av en tid før det kommer en forsterkning. Også her kan det variere mellom en fastsatt tid og ulike tidspunkt (Johnsen, 2006; Staddon & Cerutti, 2003).

Operant betinging må ikke refereres til en terapeutisk teknikk, men heller som en essensiell forklaring om læring av ny atferd (Poling et al., 2002). Dette gjelder både når ny atferd skal læres eller videreføring av atferdslæring i spesifikke situasjoner. Etter hvert som en ferdighet er etablert må ferdigheten vedlikeholdes. Overtrening vil derfor være viktig (Johnsen, 2006). Læringsteorien til Skinner har blitt kritisert for å ikke vise til detaljer om hvordan genetikk og arv spiller inn, i tillegg til hvordan miljø og kultur er med på å påvirke atferdsendringene (Sjøberg & Kennair, 2016). Andre kritikere hevder at virkningene av konsekvensene og forsterkningene er kortvarige. Oppnåelsen av atferdsendringene vil forsvinne når gjengivelsen ikke lengre kommer. Det har også kommet kritikk på at straffen kan gi uønsket følelsesmessig oppførsel, eller at mennesket kan ha en passiv reaksjon (Poling et al., 2002).

3.1.3 Erfaringslæringsmodellen

Den amerikanske psykologen David A. Kolb, utviklet i 1976 en banebrytende modell for læring. Modellen ble kalt «*The Experiential Learning model*» (ELT), som oversettes til Erfaringslæringsmodellen på norsk. Kolb (1984) sier at «*learning is the process whereby knowledge is created through the transformation of experience*» (Healey & Jenkins, 2007:185). Dette danner grunnlaget for modellen som tar utgangspunkt i hvordan mennesker lærer igjennom oppdagelse og erfaring (Healey & Jenkins, 2007). Læringssyklusen for mennesker er tilknyttet hvordan erfaringer blir oversatt til begreper. Begrepene legger grunnlag for videre valg mennesket tar når de skal tilegne seg ny erfaring og deretter ta nye valg. Læringen i modellen viser fire stadier som starter med konkret erfaring, reflekterende observasjon, skape en forståelse og teste/eksperimentere (se figur 5 med nærmere forklaring under) (Kolb, 1976). Etter læringssyklusen er fullført, gis det en tilbakemelding. Tilbakemeldingen danner grunnlaget for en ny handling og evaluering av konsekvensene av denne handlingen (Healey & Jenkins, 2007).

Figur 7: Illustrasjon over de fire trinnene i erfaringslæringsmodellen (Kolb, 1976:22).

Første trinn består av at mennesket tilegner seg ny *erfaring* eller en omfortolking av eksisterende erfaring. Andre trinn er å *reflektere* over den nye erfaringen/opplevelsen som ble tilegnet. Dette trinnet er spesielt viktig når det oppstår uoverensstemmelser mellom erfaring og forståelsen. Tredje trinn er å skape en *forståelse* som gir opphav til en ny ide eller en modifisering av en eksisterende forståelse. Fjerde trinn er å *teste* ut det man har forstått, altså å eksperimentere ut erfaringen for å se hvilke resultater det gir (Kolb, 1976). Kolb (1976) ser på læring som en integrert prosess hvor hvert trinn legger føring til neste trinn, men det er også mulig å gå inn i syklusen uansett tidspunkt og videre kunne følge den logiske rekkefølgen. Det oppstår imidlertid bare effektiv læring når et menneske gjennomfører alle fire stadier av modellen.

Modellen til Kolb (1976) som ble utviklet på 70-tallet, tar ikke høyde for at informasjon som er med på å gi ny erfaring, er mer globalt tilgjengelig i dag. Ved å benytte informasjonsteknologi og kommunikasjon, kan erfaringer deles over hele verden. Det viser seg at innenfor noen områder, som for eksempel forebygging av ulykker, trengs det flere trinn enn det Kolb (1976) har utviklet i sin modell. Derfor har Rosenberg (2001) utviklet Kolb sin modell til bruk innenfor redningstjenesten. Dette er for å vise hvordan organisasjoner eller større grupper skal lære for å oppnå ny handling og utvikle kompetanse. Den nye handlingen er på samme måte som Kolb (1976) sin modell avhengig av å gjennomføre læring på et høyere nivå enn den som tidligere er oppnådd (Rosenberg, 2001). Illustrasjon av Rosenberg (2001) sin modell er fremstilt i figur 6.

Figur 8: Illustrasjon av Rosenberg (2001) sin modell som er basert på Kolb (1976 sin erfaringslæringsmodell. De 7 stegene skisserer spørsmålene organisasjonen kan stille seg selv for å videreutvikle læringsprosessen.

3.2 Scenariotrening

Mennesker har en tendens til å øve på hendelser som har skjedd og nedprioriterer hendelser som kan skje. Når man trener på en hendelse som har skjedd, er det mulig å forbedre det som gikk dårlig i den reelle hendelsen, men ingen hendelser er lik. Dette kan medføre at det ikke blir øvd på ting som ville vært nødvendig for å håndtere neste hendelse bedre (Løvik, 2010).

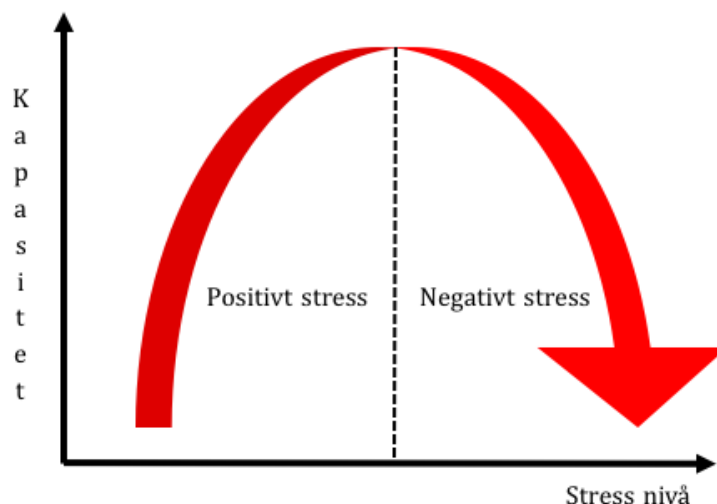
Scenariobasert trening (SBT) er en treningsform der målet er å tilegne seg ferdigheter ved å utføre sin jobb i en realistisk setting (scenarier) opp mot læringsmålene (Peeters et al., 2014). I yrker hvor det er nødvendig med komplekse ferdigheter innenfor det fysiske og kognitive evner, krever det praktisk opplæring. Dette er ferdigheter som for eksempel beslutningstaking og situasjonsvurdering som ikke kan tilegnes igjennom bare teoretisk tilføring (Peeters et al., 2014). For å oppnå et godt læringsutbytte må scenarioet være engasjerende og oppleves relevant. Dette er viktig for at de som skal trenes skal føle treningen er reell. Opplevelsen av at treningen er realistisk, krever at hendelsene i scenarioet holdes hemmelig for deltakerne (Løvik, 2010). SBT blir satt sammen og administrert av fagfolk med erfaring. Det innhentes markører som kan spille et rollespill om ressursene tillater det. Under SBT spilles historien som inneholder årsakssammenhengene og tidsrelatert serie av ønsket læringssituasjoner. For å

øke læringsverdien har en instruktør tilsyn og dermed vil kunne gi individuelle tilbakemeldinger både under og etter scenario treningen. Undersøkelser viser at denne treningsmetoden oppleves som både lærerikt og motiverende, samtidig som at læringsutbyttet var vesentlig bedre enn læringsformer som ikke inneholder scenarioer (Peeters et al., 2014).

3.3 Stress

Stress kan bli definert som «*the adverse reaction people have to excessive pressure or other types of demand placed on them*» (HSE, 2005; Flin, O'Connor & Crichton, 2008:157). Stress anses derfor som en reaksjon opptrer når et individ opplever en uoverensstemmelse mellom egne mestringferdigheter og belastningsfaktoren de står ovenfor (Myhrer, 2006). Hva som anses som en belastningsfaktor vil være en subjektiv oppfatning. Noen kan oppleve en spesifikk situasjon som stressende, mens andre ikke gjør det (Myhrer, 2006).

Stress forekommer både i *akutt* og i *kronisk* tilstand. Når kroppen opplever stress vil det gi fysiologiske reaksjoner. Stresshormonet utløses og gjør kroppen klar til kamp, flukt eller handlingslammelse (flight, fight or freeze) (Stenbakken, 2014; Flin et al., 2008). Dette er en reaksjon som mennesket har hatt siden urtiden for å kunne overleve, men i dag sees stress oftere i dagliglivet og i jobbsammenheng. Stress har som hensikt å gjøre mennesker skjerpet for å handle riktig i faresituasjoner (Stenbakken, 2014). Derfor er ikke slik at stress alltid er skadelig, men kan også ha positive effekter så lenge det kan virke fysisk og psykisk stimulerende (Svartdal & Malt, 2018). Ytelsesfremmende faktorer under stress kan være raskere reaksjon, økt energi og akselerert tenking. Ytelsesavtagende faktorer under stress er «tunnelsyn», manglende prioritering, «frysing» og tap av konsentrasjon. I verstefall går det over til frykt og angst (Paton & Flin, 1999). I modellen under (figur 7) illustreres det hvordan det positive stresset gir positiv ytelse til et gitt punkt. Passerer stresset det gitte punktet vil stresset gå over til å gi negative ytelser. Individuelle faktorer som personlighetstrekk, kondisjon og tretthet kan være markerte forskjeller i hvordan individer reagerer på stressreaksjoner. Er en person trett når stressreaksjon blir tilført, vil det sannsynligvis gjøre personen mer sårbar for å oppleve kraftigere stressreaksjoner (Paton & Flin, 1999). Akutt stress vil oppstå plutselig når en person opplever en truende situasjon eller en traumatisk hendelse. Det oppleves som intens og har en relativt kort varighet. Om mennesket opplever stress over lengre tid, kan det utvikles til å bli en kronisk tilstand (Flin et al., 2008).

Figur 9: Illustrasjon over hvordan positivt stress går over til negativt stress (modellen er inspirert av Grete Myhre i Havarikommisjonen)⁷.

Som nevnt innledningsvis, ble politiet bedre til å skyte etter å ha blitt eksponert for stress og angst i treningen. Politi er et yrke hvor det ofte er situasjoner som innebærer akutt stress. Undersøkelser gjort av Nieuwenhuys og Oudejans (2011) viste at politiets trening i hovedsak retter seg mot tekniske, taktiske og de fysiske aspektene. De psykologiske faktorene som stress og angst blir forsømmet. Angst kan defineres som «... følelse av uro, anspenhet og nagende forventning om at noe farlig kan hende, eller en overdreven fryktreaksjon på en hendelse» (Skre, 2017). I undersøkelsen der politibetjentene viste gode resultater på trening (over 90% treffprosent på skyting), skøyt de vesentlig verre i arbeidssituasjoner (under 50% treffprosent på skyting). Årsaken til dette var at politiet opplevde negativt stress og angst i jobbsammenheng, noe som reduserte ferdighetene. Når politibetjentene ble eksponert for stress og angst i treningssammenheng i form av å oppleves av å bli skutt tilbake på med såpepatroner, ble resultatene atskillig bedre når politiet avfyrte skudd i jobb (Nieuwenhuys & Oudejans, 2011).

⁷ Modellen ble brukt og vist i en forelesning om stress med Bjørn Ivar Kruke i Krisehåndtering ved Universitetet i Tromsø.

4. Metode

I dette kapitlet presenteres forskningsmetodene som er benyttet for å besvare problemstillingen. Kapitlet vil starte med en utdyping av valgt forskningsmetode og forskningsstrategi. Videre vil en oversikt og beskrivelse av innsamling av dataene i forbindelse med intervju og dokumentanalysen legges frem. Deretter vil validitet og reliabiliteten av oppgaven redegjøres. Til slutt presenteres etikk og en beskrivelse av styrker og svakheter ved metoden som er brukt i forbindelse med oppgaven.

4.1 Forskningsdesign og strategi

I forskning kan man gå to ulike retninger; kvalitativ eller kvantitativ forskningsmetode. Kvalitative metoder forholder seg til data som er i form av tekster, lyd og bilde. Disse dataene fortolkes av forskeren. Kvantitative metoder forholder seg til data i form av kategorisering som legger vekt på opptelling og utbredelse av fenomener (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2017). For å kunne undersøke politiets trening i dybden, falt valget på kvalitativ metode. Ved å benytte intervju og dokumentanalyse, ble nødvendig informasjon innhentet for å kartlegge fenomenet og dermed brukt til å besvare problemstillingen.

Innenfor forskningen finnes det fire ulike forskningsstrategier. Forskningsstrategiene er ment å gi ulike fremgangsmåter for å besvare forskningsspørsmål. De ulike fremgangsmåtene deles inn i *induktiv*, *deduktiv*, *retroduktiv* og *abduktiv* (Blaikie, 2009). Induktiv tilnærming er å innhente empiriskdata, for deretter å lage forskningsspørsmål og finne relevant teori i etterkant. Deduktiv tilnærming starter med et teoretisk utgangspunkt. Teorien danner søken for å finne et fenomen som skal undersøkes. Hvis funnene ikke samsvarer med teorien, må teorien forkastes eller fornyes. Retroduktiv tilnærming handler om å finne underliggende faktorer som forklarer det som observeres. Det observeres regelmessigheter, men ønsket er å finne en annen forklaring. Abduktiv tilnærming varierer mellom den teoretiske og empiriske tilnærmingen. Denne tilnærmingen søker en gjensidig forståelse. Abduktiv gir også mulighet for at teori kan utvikles (Blaikie, 2009). Oppgavens forskning bar først preg av den induktive tilnærmingen. Jeg måtte være sikker på at det ville være mulig å få tak i det empiriske materialet som var nødvendig for å kunne skrive oppgaven. Når dette ble klart, begynte søken i ulike teorier. Teoriene var derfor med på å forme problemstillingen. Derfor endte forskningen til slutt med en mer abduktiv forskningsstrategi.

4.2 Casestudie

Forskeren Robert K. Yin har satt sitt preg på casedesign og definerer casestudier slik: «*En casestudie er en empirisk undersøkelse som studerer et aktuelt fenomen i dets virkelige kontekst fordi grensene mellom fenomenet og konteksten er uklare*» (Yin, 2007:31; Johannessen et al., 2017:199). Casestudiet tar utgangspunkt i at forskeren forsker på en eller få enheter, samtidig som det innhentes mye informasjon fra caser over kortere eller lengre tid. Informasjonen som samles inn kommer fra flere ulike datakilder som er tid- og steds avhengige. Dette gjør at man kan kombinere ulike metoder for å samle inn alt av nødvendig data (Johannessen et al., 2017).

I forbindelse med samfunnsdebatten rundt perioden med den generelle bevæpningen og vådeskuddstallene, vekket det en interesse for det bakenforliggende som i dette tilfellet var treningen. Etter å ha undersøkt i kort tid, ble det klart at det hadde vært gjort noen endringer i forbindelse med treningsprogrammet til politiet for ett års tid siden. Dette satte i gang tankene om vådeskuddene og bevæpningen var årsaken til dette, og spørsmålet om den tidligere treningen hadde vært mangelfull. Etter å ha kommet i kontakt med politiet, oppstod det et inntrykk av at det hadde oppstått nye utfordringer i forbindelse med innføringen av det nye skytetreningensprogrammet. Dette fremkalte noen antagelser om at dagens trening ikke var optimal i forhold til utfordringene politiet står ovenfor. For å kunne se nærmere på dette, måtte det gjøres en vurdering med tanke på begrenset tid og ressurser. Valget falt derfor på å skrive denne oppgaven hvor det ble fokusert på kun ett politidistrikt, samt politiet som organisasjon som innførte treningsopplegget. Resultatet av forskningen viste at det var en sammenheng mellom antagelsene og dataene. Dette ble grunnlaget for problemstillingen og neste steg var å knytte funnene opp mot relevant teori. Noen teorier som hadde vært aktuelle på et tidligere tidspunkt, måtte forkastes. Andre teorier ble værende. Det ble tatt i bruk flere analyseenheter ved å innhente informasjon fra flere individer og enheter innenfor politiet, slik som Politihøgskolen og Politidirektoratet.

4.3 Intervju

Det kvalitative forskningsintervjuet er en måte å forstå verden fra intervjupersonens perspektiv. Det handler om å finne betydningen av andre menneskers erfaring, samt det å avdekke deres opplevelser (Kvale & Brinkmann, 2015). Når intervjumetoden utføres på en kompetent måte, er den en av de viktigste og mest effektive metodene for å forstå andre

medmenneskers livsverden på. Med livsverden menes det den verden vi kjenner og møter i hverdagen (Kvale & Brinkmann, 2015). Intervjuer kan utføres på mange områder; ansikt til ansikt, i grupper, over e-post, over nettet i praterom, via spørreskjema og via telefon (Tanggaard & Brinkmann, 2012).

I forkant av intervjuene måtte det opparbeides kunnskap om pistolskyting siden dette ikke er åpenbar kunnskap med mindre det ligger en interesse for dette til grunn. Dette var nødvendig for å kunne få en begrepsmessig og teoretisk forståelse av fenomenet som skulle undersøkes. I tillegg var det essensielt med forkunnskaper for å være i stand til å stille relevante spørsmål med tanke på politiets skytetrening. Som forsker som kom utenifra, hadde jeg ingen grunnlag for å forstå hvilke teknikker eller hvor krevende det er å oppnå riktig teknikk. Under ett av intervjuene med en skyteinstruktør, fikk jeg tilbud om å prøve å skyte med politiets pistol. Dette takket jeg ja til og dermed fikk jeg erfaring og økt kunnskap som jeg ikke ville ha tilegnet meg på andre måter⁸. Ved å prøve å skyte med pistol, fikk jeg oppleve hvor stor rolle ferdighetene spilte inn i selve skyteprosessen. Etter å ha lært og fått en forståelse om pistolskyting, var det mulig å innhente ny kunnskap som var nødvendig for å besvare problemstillingen. Valget falt derfor på å gjennomføre et *semistrukturert intervju*. Semistrukturert intervju er en kombinasjon mellom det strukturerte og det åpne intervjuet (Johannessen et al., 2017). Bakgrunnen for dette valget var at dette er en god balanse mellom standardisering og fleksibilitet. Ved å benytte denne typen intervju, får forsker mulighet til å oppmuntre informantene til å komme med mer utdypende og relevant informasjon som går utenfor det som står i intervjuguiden. Semistrukturert intervju gir også mulighet for komme med oppfølgingsspørsmål, samtidig som samtalen forbeholder seg til temaet. Som forsker vet man at de som blir intervjuet sitter med nyttig informasjon som trolig ikke vil kunne tilegnes andre steder. Ved å benytte seg av semistrukturert intervju kan man lære av informantene og de kan hjelpe forskeren til å få en mer helhetlig forståelse av skytetreningssopplegget. Hvis det var noe som viste seg å være nyttig eller ga et mer komplekst bilde, kunne spørsmål utover det som var fastsatt i intervjuetguiden innhente mer utdypet informasjon.

⁸ Erfaringen jeg gjorde med skytevåpen, var at det er mye vanskeligere å skyte enn det jeg hadde trodd. Spesielt det å skulle sikte uten å ha noe å støtte våpenet med, i tillegg til pusteteknikkene for å ikke få for mye bevegelse i kroppen var utfordrende.

4.3.1 Gjennomføring av intervjuene

Intervjuene av politibetjentene ble gjennomført i ett politidistrikt, på to ulike politistasjoner. Det ble intervjuet 16 informanter innenfor politiet som bestod av to skyteinstruktører, en skarpskytter, to studenter som var utplassert fra Politihøgskolen (PHS) og resterende jobbet operativt. Alle disse intervjuene foregikk på et lukket kontor, ansikt til ansikt på informantens arbeidsplass i deres arbeidstid. Siden intervjuene måtte gjennomføres i arbeidstiden, skjedde det noen forstyrrelser under et par av intervjuene. Intervjuene skal helst foregå i en setting uten forstyrrelser, men politibetjentene måtte være beredt og klar til å rykke ut til enhver tid. Forstyrrelsene var at informantene ble utkalt, fikk beskjeder, fikk dårlig tid eller mottok melding over walkietalkie. Dette bidro til at noen av intervjuene ble noe oppstykket. Det ble derfor viktig å holde fokuset og dermed kunne innhente informantene der hvor de slapp når de var tilstede igjen. Det virket som informantene var vant til disse utfordringene og jeg opplevde derfor ingen problemer med å starte opp igjen der samtalen ble brutt. Politibetjentene fikk selv velge om de ønsket at samtalen skulle bli tatt opp eller ikke. Bakgrunnen for at dette ble valgfritt, var på grunn av at flere politibetjenter ønsket å være helt anonyme. Noen følte seg tryggere ved at de ikke ble tatt opp med en mobiltelefon. I tillegg risikerte de ikke at sensitiv informasjon skulle bli tatt opp under intervjuet. Politiet er en etat som har et strengt personvern og taushetsplikt, og derfor fikk de mulighet å velge å bli tatt opp eller ikke for å unngå at informantene tilbakeholdt informasjon.

I tillegg til intervju med informantene ved et politidistrikt, ble en person som jobber ved PHS også intervjuet. PHS er de som utarbeider skytetreningssopplegget til politiet, og personen som ble intervjuet var en nøkkelinformant på dette feltet. Etter nokså lang tid for å få kontakt, fikk jeg mulighet til å intervju personen via e-post. Fordelen med dette intervjuet er at svarene allerede er klare til å analyseres idet jeg mottok dem, men til tross for dette ble den fysiske tilstedeværelsen og kropps- og talespråket borte. Personen ved PHS var dyktig og svarte på de spørsmålene som ble tilsendt, samtidig som annen relevant informasjon ble lagt til. Uten e-post kommunikasjonen er jeg ikke sikker på at jeg hadde oppnådd kontakt med denne nøkkelinformanten.

4.3.2 Tilfeldig utvalg

Informantene ble rekruttert ved at jeg oppholdte meg på politistasjon i den delen hvor det operative politiet befant seg. Informantene ble trukket ut ved tilfeldig utvalg, og siden politiet jobber i turnus ble det verken tid eller stedspåvirkning. De ulike informantene som var på

jobb de ulike dagene, ble intervjuet av meg på samme kontor. Hvem av informantene som ble intervjuet var vilkårlig siden dette ble basert på de som hadde tid og mulighet innenfor den tidsrammen jeg var tilstede. Derfor spilte det heller ingen rolle hvem av de som var ledig, siden jeg visste at de som oppholdt seg på den delen av politistasjonen oppfylte de kriteriene jeg så etter. Kriteriene var at politibetjenten måtte minimum være på IP4 nivå og ha gjennomført de obligatoriske treningene. Som nevnt tidligere må politiet være beredt og klar til å rykke ut. Dette bidro til noen ulemper ved denne utvelgelsesmetoden. Først og fremst går det mye tid til venting. Politiet jobber i turnus og derfor måtte jeg vente til nye personer ankom fra oppdrag eller ankom neste vakt. En av fordelene med turnusplanen var at det var ulike personer som var på vakt de ulike dagene jeg var der. På bakgrunn av dette bidro det til at forskningen varte over flere dager og perioder for å kunne innhente nok informanter.

4.4 Dokumentanalyse

Et dokument kan anses som et språk som er konstruert i tekst og tid (Lynggaard, 2012). Tekst er ikke nødvendigvis bare ord som er nedskrevet, men innebefatter også fotografier med mer. I denne oppgaven er det dokumenter som er utformet av tekst og fastholdt på et gitt tidspunkt som er benyttet. Det å benytte seg av dokumentanalyse betyr at dokumenter som er produsert for et annet formål enn hva den brukes til i forskningen, blir analysert (Tjora, 2017). Dette gjør at dokumentanalyse ofte blir brukt som et supplement til andre forskningsmetoder (Lynggaard, 2012). Innenfor dokumenter og andre datainnsamlinger, er det viktig å skille mellom *primær*, *sekundær* og *tertiær* data. Primærdata er såkalt «rådata» og er førstehåndsmaterialer. Disse blir innhentet av forskeren selv. Sekundærdata er innhentet og tolket av andre. Tertiærdata sammenfatter ulike sekundære kilder og gir en oversikt over hva som finnes innenfor samme felt (Rienecker, Jørgensen & Skov, 2013).

4.4.1 Gjennomføring av dokumentanalysen

I forskningen gjort i denne studien ble det i hovedsak benyttet sekundære dokumenter om vådeskuddstall og politiets skytetreningsovelser innhentet fra Politidirektoratet (POD), samt en NOU rapport (2017:9) som evaluerer om det norske politiet skal fortsette å være ubevæpnet eller ikke. I denne rapporten blir treningen nevnt og derfor et godt supplement til funnene som er gjort i denne studien. Vådeskuddstallene er tatt med for å kunne gi en indikasjon om treningen har bidratt til å øke, senke eller holde tallene på samme nivå. I dokumentene om skytetreningsovelser viser det hvordan politiets nye skytetreningsovelser er

lagt opp og arrangeres i dag. Disse dokumentene er innhentet fra troverdige kilder. Imidlertid ble det vanskelig å innhente alt av nødvendige dokumenter fra troverdige kilder som POD og NOU. Bakgrunnen for dette er at politiet er en lukket etat hvor slike dokumenter ofte ikke blir offentliggjort. Dette bidro til at kilder som anses som mindre troverdige er blitt benyttet i mindre grad.

4.5 Validitet og reliabilitet

Validitet betyr gyldighet og er med på å stille spørsmål om dataene som er innsamlet er gode og representativ for fenomenet. Reliabilitet betyr pålitelighet og sier noe om troverdigheten til datamaterialet som er samlet inn (Johannessen et al., 2017).

4.5.1 Validitet

Innenfor validitet skilles det mellom *intern* og *ekstern* gyldighet. Intern gyldighet stiller spørsmål om det er samsvar mellom virkeligheten og forskerens oppfattelse og tolkninger av denne virkeligheten (Jacobsen, 2015). Forskeren må ha et reelt funn, som fortolkes riktig og at konklusjonene gjenspeiler virkeligheten. Det å være objektiv er relevant opp mot kvalitativ forskning. Forskeren må være objektiv og fordomsfri for at forskningen skal utføres på en god, solid, håndverksmessig og kompetent måte (Kvale & Brinkmann, 2015). Som forsker var det viktig å gå inn i forskningen med et nøytralt, objektivt og åpent sinn. Dette er viktig for å ikke påvirke forskningsresultatet. Ved å benytte intervju, gir det mulighet til å kontrollere om det informantene sier er blitt forstått riktig av meg som forsker, og hvis noe var uklart kunne det innhentes mer informasjon ved å stille spørsmål som utdypet det som var uklart. Dette var nyttig for å øke oppgavens gyldighet.

Innenfor validitet må det gjøres en vurdering om man har tilgang til de riktige informantene (Jacobsen, 2015). Siden politiet er en lukket etat, var det ikke mulig å starte forskningen før det ble gitt en tillatelse. Etter at tillatelsen ble gitt, var det tilgang til ulike informanter i samme politidistrikt, men på ulike arbeidsteder. Under forskningen befant jeg meg på politistasjonen, i det området hvor de operative informantene oppholdt seg og dermed kunne tilgjengelighetsutvalg benyttes. Intervjuene som ble gjort i forbindelse med informantene i politiet anses som primærdata. Dette er på grunn av at de hadde umiddelbar nærhet til fenomenet og forskningen ble innhentet direkte av forskeren. I boken til Jacobsen (2015:228) står det; «Vanligvis vil vi stole mer på en respondent som kan mye om et tema, enn på en som er fersk på området». Dette utsagnet kjente jeg meg igjen i. Studentene fra PHS som ble

intervjuet hadde mindre informasjon om fenomenet, i tillegg til at de ikke hadde opplevd det tidligere skyteprogrammet og kunne derfor ikke uttale seg noe om det. Studentene ble derfor mindre vektlagt, men ved å intervju dem fikk jeg innhentet førstehåndsinformasjon om hvordan den generelle treningen og skytetreningen er praktisert i studieforløpet ved PHS.

I motsetning til intern gyldighet som kontrollerer om et fenomen er beskrevet riktig, gir mulighet til å avklare om informasjon er forstått riktig og anledning til å ta kontakt i etterkant for å avklare forhold. Dreier den eksterne gyldigheten om funnene som er gjort kan overføres (*generaliseres*) til andre fenomener enn den som er undersøkt (Jacobsen, 2015). For å generalisere et funn er det viktig å ha flere enheter eller ha så mange informanter at det oppnås en såkalt *metning* (Jacobsen, 2015). En metning skjer når «alle» funnene er avdekt og det er ikke mer å innhente. Altså vil et større antall enheter/informanter, øke sannsynligheten for å oppnå metning (Jacobsen, 2015). Forskningen i denne studien fortsatte til en slik metning oppstod. Da var totalt 16 informanter intervjuet i samme politidistrikt. Når forskningen passerte 12 informanter, innhentet jeg samme data som var kommet frem på et tidligere tidspunkt. Årsaken til at intervjuene fortsatte frem til 16 informanter, var for å være sikker på at det var oppnådd en metning. Innenfor spørsmålet om fenomenet kan generaliseres til andre enheter innenfor samme organisasjon eller til andre organisasjoner (Jacobsen, 2015), kan denne studien indikere en mulig overførbarhet til andre politidistrikt. Informantene bidro med mye av samme informasjon og tok opp mye av den samme tematikken. Dette kan tyde på at dette vil kunne være et aktuelt fenomen hos flere distrikt, men siden forskningen har liten spredning og forholder seg til kun ett politidistrikt, vil det være vanskelig å konstatere en slik overførbarhet. Alt tatt i betraktning skal det også nevnes at politidistriktene varierer i størrelse, økonomi, antall operativt personell med mer. Dette kan ha innvirkning på hvert enkelt politidistrikt sitt treningsopplegg. Disse variasjonene varierer i mindre grad etter sammenslåingen av politidistriktene, men det er fortsatt noen forskjeller. Uavhengig av politidistrikt skal de fastsatte kravene som er gitt fra POD innenfor treningen, gjennomføres, men hvordan de gjennomføres kan være ulikt.

4.5.2 Reliabilitet

Innenfor reliabilitet er det viktig å anerkjenne at hvordan forskningen gjennomføres, kan påvirke resultatet (Jacobsen, 2015). Reliabilitet handler om forskningens pålitelighet og knyttes dermed opp mot nøyaktigheten av undersøkelsene (Johannessen et al., 2017). I boken til Jacobsen (2015) skiller han mellom *undersøkereffekt* og *konteksteffekt*. Med

undersøkereffekt menes det å ha effekt på fenomenet som undersøkes. Noen ganger kan ulike typer stimuli påvirke informantene. Hvis mennesker vet de blir undersøkt eller blir forsket på i en intervjusetting, kan de opptre annerledes eller bli påvirket av forskeren. Sistnevnte kalles for *intervjueffekt* (Jacobsen, 2015:242). Innenfor denne studien ble det viktig å holde et nøytralt fokus og la informantene tale for seg selv ut i fra de spørsmålene de ble spurt om. Som forsker var det viktig å bevisst gå inn i intervjuene med et åpent sinn og la alle informantene snakke til de følte at de ikke hadde mer informasjon å bidra med. Alle intervjurundene ble gjort likt med tanke på kontor, tidspunkt på dagen og min opptreden for å ikke gi de ulike informantene forskjellig stimuli. Med konteksteffekt handler det om hvilken sammenheng informasjonen blir samlet inn i. Denne studien foregikk i en naturlig kontekst. En naturlig kontekst kan være på arbeidsstedet til informantene i deres naturlige omgivelser (Jacobsen, 2015). Ved å benytte dette ble politibetjentene intervjuet i deres naturlige setting i deres egne faste omgivelser. Valget for naturlig kontekst var i hovedsak for å få tilgang på nok informanter. Noen av ulempene med en slik kontekst, er at det kan være vanskelig å få innpass og tidsrom (Jacobsen, 2015). Disse ulempene forsvant når jeg var kommet innenfor etaten. Jeg fikk tak i de politibetjentene som var ledige og jeg følte at jeg fikk innpass hos dem uten noen form for problemer. Informantene hos politiet fikk ikke tid til å forberede seg på forhånd. Dette førte til at det ble innhentet spontane meninger og følelser. Siden jeg forstyrret politibetjentene i deres arbeidstid, måtte jeg være villig og nøye på at de fikk utføre sin daglige jobb, til tross for at det oppstod noen forstyrrende elementer under intervjuene. Samtidig opplevde jeg at politibetjentene tok seg tid og syntes det var bra at de ikke ble borte fra jobben i den tiden intervjuet foregikk. Tiden som gikk til å vente mens informantene mottok informasjon, gikk til å skrive ned hva de hadde sagt og reflektere over om det var mer informasjon som var nødvendig å innhente eller trengte mer utfylling. Dette gjorde også at det var tid til å notere mer detaljert. Uten disse ventepausene, hadde det trolig vært vanskeligere å holde kontroll på den mengden informasjon som ble innhentet. Etter å ha gjennomført intervjuene, ble de transkribert. Dette var for å kunne ha mulighet til å gå tilbake å innhente mer fullstendig data, hvis noe av informasjonen i etterkant viste seg å være mangelfull eller vanskelig å forstå. Valget med å starte transkriberingen kort tid etter at intervjuene var gjennomført, var at denne forskningen er mest gunstig. Å starte med transkribering kort tid etter intervjuer er gjort, er ansett som en fordel å gjøre mens intervjuene fortsatt er friskt i minne for å øke nøyaktigheten (Tanggaard & Brinkmann, 2012). Det å benytte ulike informanter innenfor samme politidistrikt var med på å øke det representative om dette fenomenet.

For å kunne teste ut forskningens reliabilitet, kan man gjenta samme undersøkelser på samme gruppe på to ulike tidspunkt. En såkalt «*test-retest reliabilitet*» (Johannessen et al., 2017).

Dette er det som er mest aktuell for denne forskningen, siden det ble gjennomført flere intervjuperioder med noen ukers mellomrom. Informantene som ble intervjuet i de ulike periodene hadde samme resultat. Dette er et tegn på høy reliabilitet. Det som kan ha svekket reliabiliteten, er anvendelsen av mindre troverdige kilder i form av avis og internettartikler. For å imøtekomme dette, har jeg vært selektiv med tanke på hvilke aviser og nettsider som er benyttet. I tillegg har kilder som NOU, regjeringen, POD og med flere, vært høyt prioritert og benyttet i større grad. Dette er for å øke reliabiliteten i forhold til denne svekkelsen.

4.6 Etiske betraktninger

Som forsker er det viktig at de etiske retningslinjene følges igjennom hele forskningsforløpet (Postholm, 2010). Siden politiet er en etat hvor personvern og taushetsplikten står sentralt, ble det ekstra viktig å klargjøre frivilligheten med å delta, at informantene blir anonymisert og at de kunne fortelle hva de selv ville ut i fra temaet og spørsmålene som ble gitt. Dette ble informert via kommunikasjon og en formell erklæring i form av et samtykkeskjema (vedlegg 3). For å bevare anonymiteten, er navn på politidistriktet og identifiserbar informasjon som alder, sted og kjønn utelatt. Noen informanter uttrykte bekymring for å bli gjenkjent. Dette bidro til at informantene selv fikk velge om de ønsket å benytte seg av lydopptak eller ikke. Spesielt viktig var det at sensitiv informasjon som informantene selv formidlet mellom hverandre over walkietalkie og personlig, ikke ble tatt opp under intervjuene. I den forbindelse var det ingen av informantene som valgte å bli tatt opp på lydopptak.

Forskningen i forbindelse med denne oppgaven er meldt inn til Norsk senter for forskningsdata (NSD) og er klarert.

4.7 Metodekritikk

Noe som styrker denne forskningen er interessen og velviljen informantene har hatt. Alle har vist et engasjement for å bidra og flere uttrykte at dette var et tema de selv ønsket å få belyst. I tillegg var det nødvendig å få tilgang til de riktige informantene for å kunne gjennomføre denne oppgaven som en kvalitativ metode. Kvalitativ metode er ofte omdiskutert. Noen

mener at det ikke er vitenskapelig, men bare bruk av sunn fornuft (Kvale & Brinkmann, 2015). Andre mener at forskeren benytter ledene spørsmål for å få de svarene som en selv ønsker, eller at forskningen er subjektivt og ikke objektivt. Noen mener at resultatet avhenger av personen som utfører forskningen, og at forskningen ikke kan generaliseres. Det kan også anses som en svakhet med metoden siden den ikke innhenter «alle» ulike meningene som finnes innenfor feltet som det forskes på (Kvale & Brinkmann, 2015). For å unngå dette, har spørsmålene brukt i forbindelse med denne forskningen blitt nøye gjennomgått for å ikke lede opp til et bestemt svar. Det er også ønskelig å presisere at det ikke er negativt med å innhente samme svar fra flere. Det er heller med på å styrke eventuelle funn siden det er noe som berører flere. Dette bidro til at denne forskningen oppnådde den såkalte «metningen». Som nevnt tidligere, ble det innhentet 16 informanter som bestod av instruktører, politibetjenter og studenter. I tillegg til en informant ved PHS som jobber med treningsprogram. Innenfor kvalitativ forskning er det noen uskrevne regler som sier det er ønskelig med 10-15 informanter (Johannessen et al., 2017). Denne forskningen overskred dette kravet, og har et tilfredsstillende antall informanter. Det som kunne styrket forskningen ytterligere, ville vært og innhentet flere informanter ved PHS eller flere politidistrikt, men på grunn av begrenset tid, ressurser og muligheter var ikke dette gjennomførbart. Forskningen som er gjort kan ikke generaliseres, men målet var å få økt kunnskap på dette feltet som eventuelt kan brukes videre. Min vurdering er at hensikten med oppgaven er oppnådd. Dokumentene som er benyttet, er innhentet i hovedsak fra primærkilder eller troverdige sekundærkilder. Det er blitt benyttet noen mindre troverdige kilder, men disse er nøye vurdert før de ble brukt i forbindelse med oppgaven. Siden de fleste sekundærkildene er troverdige, vil dette kunne være med på å styrke forskningen ytterligere innenfor de rammene oppgaven hadde. Kritikken vedrørende at resultatet avhenger av personen som gjennomfører intervjuene, kan også bli ansett som en fordel hvis kvaliteten på intervjuene gjennomføres på en dyktig måte. Forskeren sine egenskaper og personlighet kan gi mulighet til å innhente opplysninger som ikke nødvendigvis ville vært tilgjengelig ved andre. I forbindelse med intervjuene gjort i denne forskningen, ble det etablert en tillit mellom forsker og informantene. Hvis ikke dette tillitsbåndet var tilstede, ville det trolig vært vanskeligere å innhente nødvendig informasjon. Vedrørende kritikken om objektivitet eller subjektivitet, prøvde jeg som forsker å bevisst gå inn i forskningen med et objektivt utgangspunkt. Innstillingen var at funnene i seg selv skulle fremheves. På tross av dette vil det alltid kunne være vanskelig å være helt objektiv, spesielt i en sak hvor det har vært mye mediebelysning rundt spørsmålet om bevæpning, politiets egnethet, vådeskudd og de bakenforliggende faktorene. Det som stryket forskningen er at jeg

som forsker var klar over dette før jeg startet, og dermed kunne bevisst la egne meninger og synspunkt være fraværende. Dette gjorde meg mer åpen for at funnene kunne gi ulikt svar. Kvalitativ metode blir også kritisert for å ikke være vitenskapelig. Vitenskap defineres følgende: «*Vitenskap, systematisk, metodisk og kritisk undersøkelse, studium eller forskning. For eksempel sier vi at noe er vitenskap hvis det følger visse kriterier for god forskning. Vitenskap kan også betegne et fagområde som er gjenstand for slik undersøkelse eller forskning*» (Tønnessen, 2017). Innenfor denne definisjonen er det ingenting som utelukker kvalitativ forskning som ikke-vitenskapelig. Kvalitativ forskning vil gi andre svar i en forskning i motsetning til kvantitativ, men metodene gir så ulik kunnskap at begge er nødvendig for å avdekke ulike aspekter.

5. Empiri

I dette kapittelet vil funnene som er avdekket i forskningen presenteres. Kapitlet vil starte med å gi et historisk overblikk over treningen til politiet. Videre vil en gjennomgang av funnene vedrørende treningen legges frem, samt hvordan treningen gjennomføres i Sverige og Danmark. Deretter vil vådeskudd og vådeskuddstall legges frem. Videre presenteres informantenes syn og erfaringer ved dagens treningsopplegg. Deretter vil sårbarheten i organisasjonen legges frem. Dette er tatt med på grunn av at det er noen relevante funn i henhold til treningen vedrørende sammenslåingen av politidistriktet. Til slutt presenteres det kort om elektrosjokkvåpen. Bakgrunnen for at dette funnet er tatt med, er at elektrosjokkvåpen vil innføres som en prøveordning og dermed vil gi endringer og muligens utfordringer i fremtiden med tanke på treningsprogrammet. Alle sitatene er hentet fra transkriberte intervjuer med informantene og direkte fra NOU rapport (2017:9).

5.1 Historisk overblikk

Informanten ved Politihøgskolen (PHS) forteller at politiet har hatt det tidligere treningsprogrammet siden rundt 1990-tallet. Allerede i 2004 startet drøftingen om å innføre et nytt godkjenningssystem innenfor treningen til politiet. Først i 2006 fikk PHS i oppdrag fra Politidirektoratet (POD) om å fremstille et nytt treningsprogram og godkjenningssprøve i henhold til innføring av nytt tjenestevåpen. Politiet skulle erstatte revolveren med pistol. Det ble senere samme år avholdt et møte mellom POD og PHS der de besluttet å utsette programarbeidet på bakgrunn av at politiet skulle ha kjente rammer å forholde seg til i overgangen fra revolver til pistol. I 2008 fikk PHS i oppdrag om å evaluere de daværende programmene og deretter rapportere deres funn til POD. Evalueringen medførte endringer i opplæringsøvelser for pistol og maskinpistol (MP) for innsatspersonell i kategoriene 3 og 4 (se side 32-33), og evalueringen viste at deløvelsene ga god trening i fundamentale ferdigheter. Endringene som ble gjort ble presentert både teoretisk og praktisk på instruktørsamlinger. Etterhvert som tiden gikk med daværende treningsprogram, kom det konstruktive tilbakemeldinger fra politiet som utøvde treningen, i tillegg til at PHS gjorde selvverdifulle erfaringer om mulige forbedringspotensialer. I 2010 ble det på nytt presentert endringer i trening- og godkjenningssystem som igjen ble utsatt. Fra treningsopplegget som ble planlagt i 2010 til i dag, har det kun vært behov for små praktiske/tekniske justeringer for å ende opp med dagens treningsprogram og godkjenningssprøve som endelig ble innført juli 2016. Treningen fra og med 2016 inneholder enkle og forutsigbare treningsmomenter som

gjør det lett trenbart for politibetjentene. Politiet oppnår ferdigheter ved dagens trening som er avgjørende for utøvelsen av politiyrket. Selve oppbygningen av dagens treningsprogram er stort sett internasjonalt forankret siden de fleste land gjennomfører noenlunde samme teknikker for håndgrep og våpenbehandling. Det som varierer mellom landene er tilnærmingen til hvordan treningen gjennomføres.

5.2 Trening

«Man er ikke sterkere enn det svakeste leddet i gruppen» (Informant).

Det har kommet frem at det er ulike synspunkt på behovet for å endre og øke opplæringen og treningen i politiet. Noen mener at den erfaringen som ble tilegnet i perioden med midlertidig bevæpning tilsier at det er behov for mer våpentrening enn dagens nivå. Spesielt innenfor enkelte områder der det har vært årsak til at vådeskudd har inntruffet. Dette vil bli sett nærmere på underkapitlet «5.3 vådeskudd» (NOU 2017:9). Andre mener at våpentreningsnivået (spesielt for IP4) er tilfredsstillende. En tredje gruppe mener at treningen er tilstrekkelig, men at det er de individuelle forskjellene som er problematisk (NOU 2017).

Det norske politiet er i dag inndelt i fem ulike kategorier som kalles for innsatspersonell (IP) - 1 til 5. Det er krav til at IP fra 1-4, gjennomfører årlige fastsatte timer for opplæring og skytetrening. I tillegg til at disse IP-kategoriene må bestå godkjenningssprøve for skytevåpen for å kunne være i operativ tjeneste (Politidirektoratet, 2011). Det som skiller de ulike kategoriene er kompetanse og antall treningstimer. I avsnittet under er en redegjørelse av de ulike innsatspersonellene, hva deres oppgaver er og antall treningstimer de har årlig:

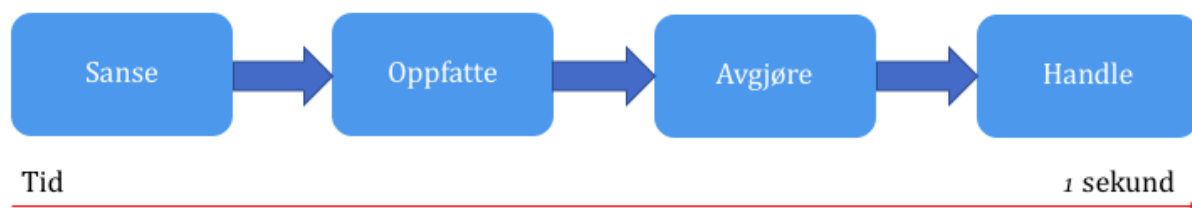
- **IP1: Tjenestepersoner i Beredskapstoppen – 900 treningstimer årlig.**
 - I denne kategorien inngår Beredskapstoppen ved Oslo politidistrikt
- **IP2: Tjenestepersoner i livvaktjeneste – 200 treningstimer årlig.**
 - I denne kategorien inngår tjenestepersoner som har livvaktjeneste som hovedoppgave.
- **IP3: Tjenestepersoner i utrykningsenhetene – 103 treningstimer årlig.**
 - I denne kategorien inngår tjenestepersoner i politidistriktenes utrykningsenheter.

- Antall politibetjenter er ca. 1000 på landsbasis innenfor denne kategorien (NOU 2017:9).
- **IP4: Andre tjenestepersoner med våpengodkjenning – 48 treningstimer årlig.**
 - I denne kategorien inngår alle andre tjenestepersoner som skal gjennomføre årlig opplæring, trening og godkjenningsprøve for tjenestevåpen.
 - Antall politibetjenter er ca. 5000 på landsbasis innenfor denne kategorien (NOU 2017:9).
- **IP5: Tjenestepersoner med tilpasset opplæring.**
 - I denne kategorien inngår tjenestepersoner som skal ha årlig innsatstrening, men som ikke skal gjennomføre godkjenningsprøve for tjenestevåpen. Tjenestepersoner i denne kategorien skal kunne utføre ordinær ordenstjeneste, men skal ikke bevæpnes.

(Politidirektoratet, 2011:38; Stortinget, 2014)

Politibetjenter ute på operative oppdrag, jobber aldri alene. De er alltid minimum to personer i en patrulje. Derfor mener informantene det er viktig å få trene med de menneskene man skal ut på oppdrag sammen med. De trenger å vite at makkeren (kollegaen) vil stille opp om situasjonen tilsier at det vil være nødvendig. Informantene sier at de blir tryggere med å vite at makkeren er trent og egnet til å håndtere farlige situasjoner som kan oppstå.

Skytetreningen foregår i hovedsak på en skytebane der de skal sikte på ett gitt treffpunkt fra ulik avstand. I undersøkelsene som er gjort i forbindelse med denne oppgaven, er alle informantene enten på IP3 eller IP4 nivå. Politiet har som minimumskrav å trene to treningssamlinger årlig, hvor det skal trenes fire dager sammenhengende, i tillegg til å bestå godkjenningsprøven. Politidistriktene får tildelt en temaliste med hva politibetjentene skal trene, og det er politidistriktet som selv som velger hvordan treningstimene de har til rådighet skal bli fordelt mellom de ulike treningsarenaene. Politiet skal blant annet trene på skyting, taktikk, scenariotrening, arrestasjonsteknikk, PPS (etterforskning, politiarbeid på stedet), sanitet, sambandet, kjøring, maritim trening, vintertrening og andre teoretiske politimomenter som for eksempel bruk av spikermatte med mer. Politiet trener mye på automatisering av taktikker og ta raske situasjonsvurderinger. For å bli god på dette, kreves det mye drilling. I figur 7 er en oversikt over situasjonsvurderingen politiet skal gjøre når de står ovenfor en hendelse.

Figur 10: Oversikt over situasjonsvurderingen politiet skal gjøre idet de står ovenfor en hendelse som krever handling (laget av Kristel Bredahl)

Proessen i figur 7 viser situasjonsvurderingen steg for steg. Politiet må først bruke sansene (høre, føle, se) til å innhente inntrykk som deretter danner grunnlaget for å oppfatte hva som skjer. Når oppfattelsen er gjort, skal politiet avgjøre hva som skal til for å løse situasjonen på best mulig måte. Idet avgjørelsen er tatt, må dette iverksettes igjennom handling. Hele denne prosessen skal ta ca.1 sekund. Hvis noe uforutsett skjer, forsvinner sanser som hørsel og syn. Vanskeligheter med å kommunisere kan også oppstå. En av skyteinstruktørene sier at ofte vil mennesker miste tidsbegrepet og dermed føle det går mye lengre tid enn den faktiske tiden som er brukt. Når politiet kommer i en situasjon som krever en slik vurdering må trusselen, sambandet, tiden, egne styrker, om personer har noen skadelige objekt med seg, vær og føreforhold, hvor hendelsen befinner seg og om økt bistand er nødvendig tas høyde for fortløpende i vurderingen. Når politiet blir utkalt på oppdrag blir informasjon som hvem det gjelder, hva som skjer, historikk, tidsaspektet, hvem som er med på oppdraget, bistand, område og tid på døgnet gitt dersom operasjonssentralen (OPS) har denne informasjonen tilgjengelig. Da vil politiet kunne bruke denne informasjonen til å vurdere situasjonen før de ankommer.

Politiet blir lært til hvordan de skal håndtere situasjoner ved hjelp at taktikker, bestemte prinsipper og ulike metoder. Her vil det være viktig at politiet ikke kun baserer handlingen på rutinepraksis ved hendelser som har likhetstrekk, siden hver situasjon er forskjellig og trenger ulik håndtering (Hoel, 2013). Noen politibetjenter vil derfor kunne oppleve dette som utfordrende etter hvert som rutinene er innarbeidet. For å unngå dette er det viktig at politibetjenten selv er oppmerksom på dette. Hoel (2013) redegjør viktigheten av *intelligent praksis*. Intelligent praksis vil si at politiet må være i stand til å sanse, fornemme og se hva som står på spill i de ulike situasjonene. Politibetjenten må derfor utvikle en forståelse for hva oppmerksomheten skal rettes mot. Det vil si at betjenten må ha et aktivt forhold til situasjonen slik at han/hun er i stand til å skille det vesentlige fra det uvesentlige. Studier viser at

politibetjentens evne til å møte nye og ukjente situasjoner er knyttet opp til hvordan de selv opplever seg selv i situasjonen (Hoel, 2013).

Flere av informantene i politiet sier at svakheten innenfor hvordan treningen fungerer i dag, er at det er for lite trening. Spesielt innenfor scenariobasert trening (SBT). De synes SBT er den mest effektive treningen siden de kan benytte erfaringen som tilegnes her i realistiske situasjoner. De presiserer at fordelene med det nye treningsprogrammet er at responstiden går ned og teknikken til våpenet er bedre.

5.2.1 Tidligere skytetreningprogram

For å gjennomføre det tidligere treningsprogrammet, krevde det detaljerte forklaringer på forhånd før det kunne gjennomføres. Under selve øvelsen skulle politibetjentene endre skyteposisjoner, noe som bidro til at instruktørene fikk redusert oversikt. Dette skapte en utfordring i sikkerhetsaspektene. Selve øvelsene virket lite realistiske, spesielt med tanke på at politibetjentene som trente fikk utdelt for mange skudd enn hva som hadde vært tilgjengelig i en virkelig hendelse. I tillegg var det også tildelt kunstig store tidsrammer til å skulle gjennomføre øvelsene i forhold til det faktiske tidsaspektet i en reell situasjon. Noen av øvelsene gikk ut på å skyte mot føttene til en figur som skulle være treffpunktet. Dette er ikke et ønsket mål å sikte etter. Det tidligere treningsprogrammet bar også preg av at skytterens fokus gikk til å memorere øvelsenes stilart, fremfor mobilisering av selve teknikken som vil være avgjørende i en akutt og kritisk situasjon. For å gjennomføre dette treningsprogrammet i politidistriktene og ved PHS tok det ca. 1 time og 15 minutter. Hvis forberedelser, kontroll av innskytning av våpen med mer inkluderes, kunne det gå opp mot en hel økt for hvert våpen. Mange steder kunne det gå opp til en hel dag ved å skulle trene på både pistol og MP.

Det tidligere treningsprogrammet gjennomgikk flere endringer og justeringer som går tilbake til 1990. Det var store variasjoner angående gjennomførelsen av treningen i de ulike distriktene. Det varierte med verneutstyr og siktemidler, samt varighet og bedømming. Når treningen skulle arrangeres oppstod det ofte usikkerhet som medførte mange telefonsamtaler for PHS og utsendelser av tidligere føringer. PHS trekker frem at det tidligere treningsprogrammet led av å være sterkt foreldet i forhold til dagens utfordringer og utstyr.

5.2.2 Det nye skytetreningensprogrammet

«Hovedmålet med skytetreningensprogrammet er at tjenestepersonell skal kunne føre og betjene våpen tilfredsstillende uten at dette tar fokus fra situasjon og oppgaver» (Politihøgskolen)

Gjennomføringen av det nye treningsprogrammet er blitt mer forenklet, for både for instruktører og politibetjenter. Øvelsene har blitt tydelig definerte og hvilke momenter som skal trenes på er forståelig. I tillegg er måten treningsprogrammet er blitt lagt opp på, mer realistiske i forhold til hva som skjer reelt med tanke på færre skudd som skal avfyres på kortere tid. Dette gjelder også at det er blitt mer realistisk i forhold til hvor skuddet skal avfyres og treffpunktet. PHS mener at disse endringene gjør politiet bedre egnet til å håndtere kritiske situasjoner og er med på å øke deres ferdigheter. Administreringen av treningen er også blitt enklere i forhold til det gamle skytetreningensprogrammet. Det nye treningsopplegget tar ca. 20 minutter ved grupper på inntil 30 deltakere. Ved mindre grupper, har tidsforbruket vært nede på totalt 9 minutter uten at deltakerne har opplevd tiden som utfordrende. Den nye oppbygningen av treningsprogrammet er tilrettelagt slik at øvelsene er tilnærmet identiske for de ulike våpnene politiet benytter. Dette gjør det enklere, både for instruktører og politibetjenter. Treningsprogrammet er også utformet slik at treningen passer for alle merker, uavhengig av produsent av våpnene. Dette gjør det mulig å bytte våpen uten at det er nødvendig med øvrige tilpasninger. PHS bemerker også at kostnadene i forkant og ved gjennomføringen av treningen, har blitt mindre.

5.2.3 Godkjenningsprøve

«Formålet med godkjenningsprøven er at den skal verifisere at tjenestepersonene kan håndtere våpen på en sikker og trygg måte i tjenesten» (Politidirektoratet).

Godkjenningsprøven er den største endringen ved det nye skytetreningensprogrammet. I skytetreningensprogrammet skal politibetjentene avfyre x antall skudd, på gitt antall meter innen x antall sekund og treffe innenfor det godkjente området på blinken. Hvis politibetjenten ikke består godkjenningsprøven, vil personen bli tatt ut av operativ tjeneste frem til prøven er bestått. Det er pålagt at godkjenningsprøven skal gjennomføres en gang per år for å være gyldig. Den kan når som helst i løpet av året bli gjennomført. Oppskyting før 01.07 gir gyldighet til og med 01.07 påfølgende år. Oppskyting etter 01.07 gir gyldighet til og med 31.12 påfølgende år. Det gis fire forsøk for hvert våpen samme år, og det kan gis to forsøk per oppmøte om instruktøren ser dette som hensiktsmessig. Om personen ikke består, skal

politidistriktet legge til rette for mer trening slik at politibetjenten består prøven ved neste oppskyting.

I intervjuene ble det konstatert at hvis politibetjenter ikke består oppskytningsprøven, må de jobbe med administrativt arbeid som anmeldelser, etterforskning, avhør og annet kontorarbeid. En informant kommer med et utsagn som forklarer godt situasjonen de står ovenfor; «*redd i gata, inn på data*». Flere informanter tar frem at konsekvensene ved at en av deres kollegaer blir tatt ut av operativ tjeneste er store. Er strykprosenten høy, vil lederen få problemer med å få vaktlisten til å gå opp, og dermed vil det være færre politibetjenter som kan rykke ut med våpen. Dette var et spesielt stort problem når godkjenningssprøven ble først innført i 2016, men med økt fokus har det blitt bedre i 2017 og 2018 siden færre stryker. Problematikken ved å ha mindre operativt personell tilgjengelige på grunn av godkjenningssprøven, er ikke kjent for PHS. En av informantene poengterer at årsaken til at noen stryker er på grunn av at de ikke trener nok for å bestå. Skal man bli god, så må det holdes vedlike og trenes. Noen andre informanter poengterer at noen blir påvirket av stresset de opplever. Det å vite at de skal gjennomføre en prøve, i tillegg til tidspresset de har fått, øker stressnivået som er med på å bidra til at personen ikke består. Dette gjør at flere føler det er mye som står på spill. Kan de ikke jobbe operativt blir det mindre lønn, mindre givende arbeidsoppgaver og en mer ensformig arbeidshverdag. En informant presiserer at det er godt at de kjenner på stresset. Håndteres ikke stresset på skytebanen, vil personen trolig ha problemer med å håndtere stresset i en reell situasjon. En av skyteinstruktørene sier at man blir bedre ved å skyte med engang. Får man tid til å tenke, begynner man å fokusere mer på små detaljer og dermed blir resultatet dårligere. Det mest gunstige er å handle med engang. Da blir det lettere å automatisere teknikkene.

5.2.4 Scenariobasert trening

Politiet benytter seg av SBT i tillegg til den rene skytetreningen som foregår på skytebanen. I SBT får politiet mulighet til å trene mer på taktikk som er en elementær del av å beherske politiyrket. Politiet setter opp scenarioer fra hendelser som har skjedd i virkeligheten. En av skyteinstruktørene bemerker at det er mer gunstig å bruke reelle hendelser. Hvis noen kommer med utsagn og protester ved treningen og sier at det er usannsynlig dette vil skje, så kan de poengtere at det faktisk har skjedd. Det bemerkes også at det er spesielt viktig å bruke hendelser der det har vært utfordringer eller at politiet ikke har håndtert hendelsen optimalt.

Dette vil være et hjelpemiddel for å kunne håndtere neste hendelse bedre og øke erfaringsgrunlaget hos politibetjentene.

I politiyrket skjer det hendelser hele tiden, så det er mye å hente. Både PHS og informantene sier de bruker Simunition FX i SBT. Simunition FX er en «paintball»-lignende løsning, hvor politiet bruker malingskuler som ammunisjon. Andre ammunisjoner som også kan bli benyttet. Dette kan være ammunisjon som kun lager et realistisk smell, plastkuler eller som nevnt, malingskuler. I noen scenarioer kan politiet oppleve å bli skutt tilbake på, da vil paintball ammunisjonen vise hvor de treffer og eventuelt hvor de selv har blitt truffet. Dette gjør at politiet kan få trene på å skyte på personer som spiller markører i scenarioet. Markørene tilfører trening på det å skulle skyte bevegelige mål i forhold til skytebanen, der det er politibetjentene selv som er den bevegelige delen. Det å benytte ammunisjon som kun lager et smell, er for å gi følelsen av å være i en reell situasjon hvor skudd trekkes av. Det er instruktørene som evaluerer politibetjentene underveis og i etterkant av scenarioet.

5.2.5 PLIVO

PLIVO står for «*pågående livstruende vold*» og ble utarbeidet etter terrorhendelsen 22. juli 2011 og har vært praktisert siden 2015 (Inderhaug, 2016). PLIVO er en felles prosedyre for hvordan de tre nødetatene, politi, brann og helse, skal samvirke i hendelser der det utøves livstruende vold mot flere personer (Helsedirektoratet, 2017). Hendelser som vil være underlagt PLIVO, kan for eksempel være terrorhendelser og skoleskyting. Derfor er det utarbeidet prosedyrer for hvordan de ulike etatene sammen skal kunne redde liv og begrense skadene under en kritisk hendelse (Nasjonal prosedyre, u.å).

Et av de fire beredskapsprinsippene i Norge sier følgende om samvirke mellom aktører: «*Myndigheter, virksomheter og etater har et selvstendig ansvar for å sikre et best mulig samvirke med relevante aktører og virksomheter i arbeidet med forebygging, beredskap og krisehåndtering*» (Regjeringen, 2017)

PLIVO har som hovedregel at den nødetaten som er først fremme på et hendelsessted skal umiddelbart iverksette tiltak som er nødvendig for å avverge, skadebegrense og redde liv ved en hendelse (Nasjonal prosedyre, u.å). Siden hendelser som blir innebefattet under PLIVO opptrer sjelden, er det viktig å trene og arrangere felles øvelser for å etablere et samvirke. En viktig forutsetning for at PLIVO gjennomføres på en kompetent og hensiktsmessig måte, er at

forholdene om hverandres kompetanse, ressurser, ansvar og oppgaver er avklart på forhånd (Nasjonal prosedyre, u.å).

Informant sier at PLIVO arrangeres med en prøve som gjennomføres på nettet på forhånd før det arrangeres en reell trening i bygninger med markører. Det blir også presisert at denne treningen er effektivt og høyst reelt med tanke på dagens utfordringer. Informanten forteller at de trener sammen med brann og helse en gang i året.

5.2.6 Trening ved Politihøgskolen

To av informantene som ble intervjuet var utplasserte studenter ved PHS og forklarte deres treningsopplegg og ferdigheter vedrørende skytevåpen. Ved første studieår i bachelorutdanning for politi, får studentene tilegnet grunnleggende kunnskaper og ferdigheter som skal forberede dem for neste studieår. Andre studieår består av et praksisår. Det er først ved andre studieår at studentene blir introdusert til våpen og bevæpning. Studentene har et leiropphold på to uker andre året og et nytt leiropphold på tre uker ved tredje året. Ved leiroppholdene lærer studentene de grunnleggende teknikkene vedrørende skytevåpen, samt situasjonsvurderinger.

5.2.7 Skytetreningen i Sverige

I Sverige er det mulighet for å utdanne seg til politi ved tre ulike universiteter; Södertörns högskola, Umeå universitet og Linnéuniversitetet i Vaxjö (NOU 2017:9). Oppbygningen av skolegangen er lik den som er i Norge. I Sverige er det inndelt i fem semestre, hvor det er inkludert seks måneder praksis i de siste to siste semestrene. Opplæring ved bruk av maskinpistol (MP) blir ikke gitt i utdanningen (NOU 2017:9). Når man er uteksaminert, vil disse utgjøre ordenspolitiet som er grunnberedskapen i Sverige. Neste nivå er de regionale innsatsstyrkene. Forskjellen mellom grunnivået og de regionale innsatsstyrkene, er at innsatsstyrkene har mer trening. Det neste og høyeste nivået er «Nationella Innsatsstyrkan» som har nasjonalt bistandsansvar, og de regionale innsatsstyrkene skal trene sammen med Nationella Innsatsstyrkan (NOU 2017:9). Organiseringen av polititreningen i Sverige, stammer fra et prosjekt som varte fra 2011 til og med 2013. Prosjektet gikk ut på å ha selvforsynte instruktører i polititaktikk. I tillegg til å få etablert et system som formidlet ny kunnskap videre ut i organisasjonen. Dette ble gjennomført og dermed oppstod en ny organisasjon med instruktører i to nivåer og en felles utdanning i taktikk. Hensikten med denne treningen er å få den mest mulig lik slik det foregår i reelle situasjoner (NOU 2017:9).

Basert på dette er den svenske politiutdanningen rette mot kunnskap og prinsipper, og ikke mot fastlagte metoder og situasjonsspesifikke instruksjoner. Tanken bak er at situasjonene skal kunne løses ved å vurdere motpartens atferd, og heller løse situasjonen med bruk av lavere maktmiddel som kommunikasjon eller pepperspray (NOU 2017:9).

Skytevåpen innenfor det svenske politiet

Svensk politi er utrustet med håndjern, teleskopbatong, pepperspray og skytevåpen (NOU 2017:9). Sverige har hatt et bevæpnet politi siden 1965 og fra daværende år til og med 2012, vært bevæpnet med halvkladd våpen. Halvkladd våpen betyr at magasinet er i pistolen, men det er ikke gjort et ladegrep som vil gjøre våpenet funksjonsdyktig (NOU 2017:9). Fra 2012 ble det innført at politiet skulle være bevæpnet med kladd våpen. Dette var for å redusere risikoen⁹ for vådeskudd i skarpe situasjoner. Det å gå fra uladd til kladd våpen har ikke medført økning i antall avfyrte skudd. Det presiseres også at det er uvanlig at sivile forsøker å frata politiet våpenet. Politiet har våpenet i en sikkerhetshylstre som vil gjøre dette vanskelig (NOU 2017:9). Svensk politi avfyrrer mellom 20 og 30 skudd årlig. Disse tallene inkluderer rettede skudd mot person/kjøretøy og varselsskudd (Stranden, 2016). I gjennomsnitt har en person omkommet hvert år de siste 20 årene. Siden 2013 har tallet økt til to eller tre drepte årlig. Svensk politi truer om lag 200 ganger i året med våpenet. Å true med våpenet vil si at politiet påvirker personer med våpenet og har vist våpenet frem (Stranden, 2016).

5.2.8 Skytetrening i Danmark

I Danmark utdanner politibetjenter seg ved Politiskolen. Oppbygningen av utdannelsen foregår over tre semestre, der hvert semester er på åtte måneder (utgjør to år totalt) (NOU 2017:9). Ved første semester gis det undervisning og opplæring i regler og bruk av skytevåpen. Studentene gis kompetanse til å håndtere politiets tjenstepistol og maskinpistol (MP). I andre semester blir studentene utplassert i praksis i en politikrets. Politiet i Danmark er inndelt i 12 ulike politikretser, i tillegg til Grønland og Færøyene (NOU 2017:9). Politikretsene kan sammenlignes med de norske politidistriktene. Studentene skal i dette semestret delta i halvårlig skytetrening i den politikretsen de er utplassert i. I tillegg skal studentene som er utplassert, praktisere tilegnende ferdighetene fra første semester og danne erfaringer som vil bli brukt i tredje semester. Det tredje og siste semestret består av

⁹ Risiko kan defineres som følgende; «kombinasjonen av usikkerhet og konsekvens/utfall av en gitt aktivitet» (Aven, Boyesen, Njå, Olsen & Sandve, 2004:34)

undervisning i ulike fagtemaer, i tillegg til at studentene reflekterer over de erfaringene de tilegnet seg fra semestret i praksis. Studentene skal også gjennomføre en skyteprøve som tilsvarer den norske godkjenningssprøven for operativt personell (NOU 2017:9). Studieforløpet i Danmark ligner utdanningen i Norge, men er et år kortere (NOU 2017:9).

Når politibetjentene er uteksaminerte, vil disse utgjøre grunnberedskapen i dansk politi (NOU 2017:9). De har også det som heter reaksjonspatrujer, som tilsvarer politibetjenter på IP3 nivå, og Aktionsstyrken (AKS) som tilsvarer Beredskapstroppen i Norge. AKS er spesialutdannet politi som har i oppgave å opprettholde antiterrorberedskapen, i tillegg til å bekjempe terror og grov organisert kriminalitet (Politiets Efterretningstjeneste, 2017; NOU 2017:9).

I Danmark viser det seg at politiet bruker mellom 4 og 18 timer årlig på vedlikeholdsskyting (NOU 2017:9). Det er ikke fastsatt hvor mye skytetrening det skal utøves i løpet av denne treningstiden, og det er ingen ferdigstilte mål for hva som skal til for å godkjenne vedlikeholdsskyting. Det er heller ingen nasjonal godkjenningssprøve som må bli bestått. Det er politikretsene selv som utarbeider et skytetreningprogram som deretter godkjennes av Politiskolen (NOU 2017:9).

Skytevåpen innenfor det danske politiet

Danmark har hatt bevæpnet politi siden 1965, og politiet er utrustet med enhåndsvåpen som er ladd. I tillegg til skytevåpen er politiet utrustet med pepperspray, batong og håndjern (NOU 2017:9). Fra 1996 til og med 2006 truet det danske politiet med skytevåpen over tre ganger så ofte som norsk politi. På bakgrunn av dette innførte Danmark «stopp og tenk» prinsippet. Det vil si at politiet skal vurdere alternative maktmidler og strategier før skudd avfyres (NOU 2017:9).

5.3 Vådeskudd

«I moderne språkbruk brukes vådeskudd om skudd fra skytevåpen som blir avfyrt ukontrollert. Betegnelsen brukes både om skarpe og løse skudd - også skudd som blir avfyrt under tømming av våpen» (Lovdata, 2012).

Vådeskudd har hatt økt fokus rundt politiet i de senere årene, spesielt under perioden med generell bevæpning. I den forbindelse, ble det innført økt fokus på sikkerhet og mer trening på håndtering av våpenet i det nye skytetreningprogrammet. Årsaken til dette var at de fleste

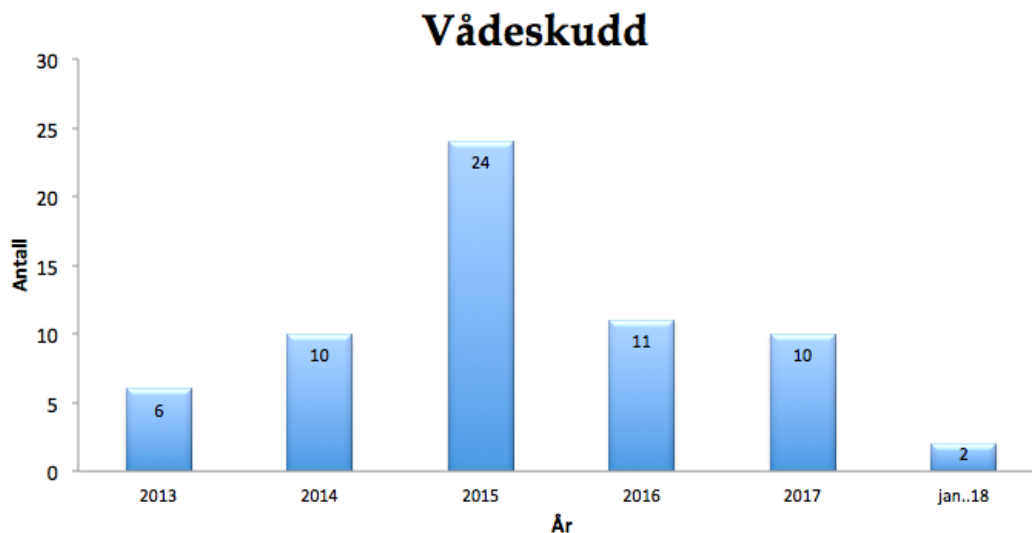
vådeskuddene skjedde i forbindelse med tømning og lading av våpen, samt i treningssituasjoner. Siden vådeskudd har vært med på å forme dagens treningsprogram, vil vådeskuddstallene være med på å kunne gi en indikasjon på om dette har fungert. Det må tas høyde for at det nye skytetreningprogrammet har foregått i kort tid, og derfor er det ikke innhentet nok data til å utarbeide en konklusjon ut i fra disse tallene. Derfor presiseres det at tallene er kun brukt for å gi en indikasjon (se figur 8).

I våpeninstruks forskriften § 5-3. Oversikt over bruk – første ledd i våpeninstruks for politiet, står det følgende:

«Politisjef skal i hvert enkelt tilfelle rapportere til Politidirektoratet når

- a) det verbalt eller i handling er truet med bruk av skytevåpen,*
- b) det med skytevåpen er avfyrt skudd, herunder varselskudd og vådeskudd, eller*
- c) gassvåpen og sprengvåpen er avfyrt».*

Vådeskuddstallene som ble innhentet fra POD indikerer at vådeskuddene holder seg på et jevnt nivå, både før og etter perioden med den generelle bevæpningen. De høye tallene for 2015, er under den generelle bevæpning. Siden perioden medførte at alle politibetjentene som var operativ, håndterte våpen flere ganger daglig er sjansene større for at det utløses vådeskudd i motsetning til ordningen fremskutt lagring. Det viser også at de fleste vådeskuddene skjedde i forbindelse med trening og ved tømning/nedspenning av ladd våpen (NOU 2017:9). Etter bemerkelsen om økt risiko for vådeskudd under den generelle bevæpningen, mottok POD en bestilling fra Justis- og beredskapsdepartementet i august 2015 om å innhente vådeskuddstall fra 2011 frem til daværende år, samt etablere en rapporteringsplikt (NOU 2017:9). Tallene som ble innrapportert fra politidistriktene er tall de ble bedt om å etter-rapportere. Disse kan være mangelfull på grunn av at det ikke var klare prosedyrer for lagring av slik data tidligere. Derfor gjøres det oppmerksom om forbehold til vådeskuddstallene som er innrapportert før august 2015. Dette gjelder også tallene som er under første del av perioden med midlertidig bevæpning – fra november 2014 til og med august 2015 (NOU 2017:9).

Figur 11: Illustrasjon over antall vådeskudd som er innrapportert fra desember 2013 til og med januar 2018. Fra 25.11.14 til og med 03.02.16 var politiet midlertidig bevæpnet (Zondag & Døvik, 2017).

I politidistriktet hvor denne studien er gjennomført, har det også vært hendelser med vådeskudd flere steder i distriktet. Den ene informanten som er skyteinstruktør presiserte at målet er å ha færrest mulig vådeskudd, og det jobbes målrettet for at disse hendelsene ikke skal inntreffe. Det har blitt laget barrierer¹⁰ for at disse hendelsene ikke skal skje. Blant annet har de et såkalt «rør» som politibetjentene skal avfyre pistolen i, for å sjekke at det ikke ligger ammunisjon igjen i våpenet. Instruktørene instruerer politibetjentene til å bruke lang tid for å tømme våpenet av sikkerhetsmessige årsaker. POD fremhever også at når det kommer til avvæpning, skjer det som følge av at behovet for våpenet er redusert og derfor er i en situasjon som ikke er preget av tidspress (NOU 2017:9). Politibetjentene skal dobbel- og trippel sjekke for å være sikre på at våpenet blir håndtert riktig og at det er tømt for ammunisjon. Ene informanten som er skyteinstruktør, påpeker at det som oftest er de som føler seg såpass trygge at de slurver med prosedyrene som ender opp med å avfyre et vådeskudd. Flere informanter legger til at de observerte flere vådeskudd når de var i Forsvaret og at disse ikke er fokusert på i blant annet media. PHS-informant hevder at fokuset på vådeskuddene til politiet er overdrevent. De aller fleste vådeskuddene blir avfyrt i en ufarlig retning. Det å forhindre vådeskudd er dette en viktig del av treningen, og det jobbes kontinuerlig med å få redusert de menneskelige feilene i denne sammenhengen.

¹⁰ Barriere(r) brukes til å forhindre ulykker, eller for å redusere konsekvensene når en ulykke inntreffer (Reason, 1997). Barrierer kan illustreres som harde eller myke. Harde barrierer er fysiske barrierer som i dette tilfellet vil være «røret». Myke barrierer er ikke-fysisk og kan for eksempel være prosedyrer (Reason, 1997).

5.4 Erfaringer med treningen

Politiet har mulighet til å gjennomføre såkalt erfarings-basert læring. Det vil si at politibetjentene deler erfaringene de tilegner seg i løpet av vekten, med hverandre. Dette gjelder både positive og negative hendelser og hvordan oppdraget ble løst. Her kan kollegaene komme med innspill og alternative løsninger. Ved å gjøre dette mente alle informantene at de får tilegnet seg læring igjennom hverandre.

På spørsmål om hvordan den nye skytetreningen fungerer, konkluderer alle informantene med at det nye skytetreningensprogrammet forbereder dem bedre på virkeligheten og at endringene som er gjort, er til det bedre. De presiserer at ferdigheter som hurtighet, våpenbehandling, skyteteknikker, raskere beslutningstaking, mer skjerpet, økt mental kapasitet og sikkerhetsfokus har vært de mest fremtredende ferdighetene. Alle informantene sier de trener på alle grunnteknikkene som vil gjøre dem til en god pistolskytter, og ingen synes at treningen som de har i dag bidrar til å svekke ferdigheter. PHS har heller ikke registrert svekkende ferdigheter som følge av det nye skyteprogrammet. På spørsmål om skytetreningen hadde noen forbedringspotensialer, sier alle informantene at det er noen forbedringspunkter, men at det er bedre enn treningsprogrammet som var tidligere. Forbedringspunktet som ble nevnt flest ganger, var antall treningstimer. Informantene mente at de hadde for få timer til å trene. Dette gjaldt både informanter på IP3 og IP4 nivå. Treningen gjennomføres to ganger årlig i en periode med fire dagers sammenhengende trening. Dette ga mange informanter uttrykk for var alt for lite, spesielt med pistolskyting. Det var ikke nok trening til å vedlikeholde ferdighetene og en informant følte at de begynte fra start hver gang siden det gikk så lang tid mellom hver treningsperiode. Som en informant sa; «*skytetrening er en ferskvare*». I tillegg til at mange av timene til trening går til andre teknikker som arrestasjonsteknikk. Dermed er det bare en liten del av treningen som går til skyting. Flere informanter sier at det er lagt opp slik at politiet kan frivillig skytetrene når de har tid og mulighet, men flere syntes dette er problematisk. De sier at de er for få på vakt og kravet med å være minst to på skytebanen er vanskelig å få til, men de forstår at dette er av sikkerhetsmessige årsaker. Dette presiseres også i NOU rapport hvor det står: «*All egentrening skal gjennomføres med minimum to tjenestepersoner sammen. I tillegg listes det opp prosedyrer som skal gjennomføres for at slik egentrening skal kunne gjennomføres*» (NOU 2017:9:150). Noen informanter synes at det burde være et krav til x antall timer i uken, siden det er store variasjoner på hvor mye hver person får trent. Det ble også etterspurt i forskning i NOU rapporten (2017:9:244), hvor det står; «*de etterspurte obligatorisk skytetrening i arbeidstiden, og mente det var for lite med to*

IP-samlinger i året». Noen informanter ønsket at IP-samlingene skulle blitt fordelt mer utover året. Andre ønsket det skjedde mer på skytebanen istedenfor å bare skyte på blink. Det kunne vært noe som dukket opp slik at de måtte vurdere situasjonen fortløpende før de avfyrte skuddet, slik de gjør i SBT. PHS på sin side har ikke sett noen åpenbare potensielle forbedringspotensialer per i dag, og at prøvene vil evalueres fortløpende. Informantene er veldig fornøyd med instruktørene de har. De sier at instruktørene er flinke til å avdekke hvilke teknikker som må forbedres, og gir de mer individuell trening på de områdene med mangler. Informantene er også veldig fornøyd med scenario treningen slik den gjennomføres i dag. Innenfor dette får de trent på taktikker og bruken av disse rettet mot ukjente trusler. De opplever scenarioene som realistisk og aktuelle. I SBT kunne politiet bli satt i en situasjon hvor de ikke får løsnet skudd. Politibetjenten blir da ofte stresset i det personen hører et klikk eller får forkiling istedenfor det forventede smellet. Dette er en situasjon som kan skje i virkeligheten. Det er ingen garanti for at våpenet vil fungere til en hver tid. I en slik situasjon vil politibetjenten lære mye om seg selv.

«I scenario må man forholde seg til ukjent trussel og man må kunne vise at man vurderer situasjonen riktig. Det får man ikke med å skyte på en pappskive. Skyteprogrammet inneholder for mange timer på skyting på papp, men timene burde heller vært fordelt mer til scenario» (Informant).

De fleste informantene hadde opplevd stress i jobbsammenheng, og over halvparten sa de kjente stress under dagens trening. To av disse sa det hadde sammenheng med godkjenningssprøven og om de bli å bestå. En informant sa *«stresset har økt under skyteprøvene på grunn av at vi har kortere tid på å avfyre et gitt antall skudd. I det tidligere skytetreningsprogrammet var det ikke slike krav. Det var rolig og vi hadde god tid»*. Flere informanter synes stresset gjorde dem bedre egnet i jobben med tanke på at det ville hjelpe dem å avdekke hvordan de selv reagerer, og hvordan de selv lærer å håndtere stresset. De politibetjentene som hadde noen års erfaringer, svarte at de mente de kunne håndtere stress, i motsetning til de informantene som var studenter, hvor det ble avdekket svar der de sa de hadde opplevd angst. PHS sier at kritiske situasjoner ofte håndteres under stresspåvirkning, og derfor ønsker man å bygge gode prestasjoner under trening. Dette vil involvere stress i større og mindre grad. PHS forteller også at stresset kan i aller høyest grad være til stede for studenter som skal gjennomføre godkjenningssprøven.

«Hvert år er det noen som stryker på godkjenningssprøven. Spesielt med pistol. De skyter helt greit til de skal på prøven. Så blir de stresset. Det skulle vært satt av en halv dag bare på prestering under press. I den mentale treningen på skytebanen, tenker jeg at det er meg og skytebanen, og vi skal gjøre det godt. Det å få det mentale på plass er viktig. I virkeligheten om det skulle skje noe i en park, så er det masse andre faktorer man må ta hensyn til. En ting når man er på væpnet oppdrag. Da vet man at det er mulig at det avfyres skudd, men å gå fra det til å faktisk løse det skuddet, er krevende. Det er mange konsekvenser med å løsne det skuddet. Spesialenheten kommer, media, alle vet hvem du er, befolkningen osv. Det er mye å tenke på. Så mer mental trening hadde vært bra. Vi skulle hatt noen som er proff til å gjennomføre en leksjon på det» (Informant).

SBT medfører også at flere informanter kjenner på økt stress i kroppen. Hvis scenarioet blir gjennomført på en god måte og det skjer uventede hendelser, er det lettere å leve seg inn i hendelsene. Her vil de fysiologiske reaksjonene som kommer under stress, bli fremtredende. Informantene sier at noe av det de har opplevd under stress er reaksjoner som tunnelsyn, økt puls, mister hørsel, synet og fokuset følger ikke med og finmotorikken forsvinner. En informant presiserer at man ikke lengre kontrollerer kreftene på samme måte under stress. Dette er elementer som en må kjenne på for å vite hvordan en selv ville reagert og hvordan en noenlunde skal kontrollere dem. En annen informant presiserer at hvis scenarioet ikke er interessant og spennende går en fort i fella ved å vite at det «bare» er en øvelse. En informant sier at det er en utfordring å skulle gå fra en situasjon eller hendelse som har gitt økt stress og adrenalinnivå, og dermed skulle nullstille disse følelsene når det ikke lengre er behov eller grunnlag for at disse følelsene skal være tilstede. Informanten bemerker at:

«Jeg har kjent på stress. Det er viktig å jobbe med å få kontroll på stresset. Jeg tror også at når adrenalin stiger så blir vi skjerpert så lenge det ikke bekker over. Da jobber du imot oss» (Informant).

5.5 Sårbarhet i organisasjonen

Som nevnt innledningsvis, har antall politidistrikt blitt redusert som følge av regjeringens «nærpolitireform» (Regjeringen, 2018). Dette gjelder også det politidistriktet hvor denne forskningen er gjennomført. Forskningen foregikk på to ulike avdelinger innenfor samme politidistrikt, men som en konsekvens av sammenslåingen, føler den ene avdelingen seg mer «underlagt» den andre. For å legge frem funnene på en oversiktlig måte i dette delkapitlet, vil

den ene avdelingen bli omtalt som distrikt A og den avdelingen som føler seg underlagt, blir omtalt som distrikt B.

I intervjuene fra distrikt B, påpeker flere informanter at sammenslåingen har gitt konsekvenser som går ut over treningen de har til rådighet. Noen av konsekvensene er at det har blitt færre politibetjenter som gjør det vanskelig å få tid og mulighet til å trene både med tanke på vaktordninger og at de må trene to og to. Dette medfører igjen at oppdragene skal løses raskere på grunn av at de bare kan være en patrulje på vakt. For å gjøre det raskere kan sikkerhetsprosedyrer bli utelatt. En annen merkbar konsekvens er at de ikke lengre får trene med de samme menneskene som er i nærområdet på grunn av at fylkesgrensa deler dem opp, og det er mer urealistisk at de som nå er i samme distrikt, vil noen gang komme til å få et løse et oppdrag hvor avdeling A og B må samarbeide.

Flere informanter fra avdeling B uttrykker misnøye over hvordan treningen er lagt opp i forhold til at treningen nå skal styres fra avdeling A. Spesielt informantene på IP3 nivå. Informanter som er på IP3 nivå presiserer at en del av tiden de har tilgjengelig til å trene, blir brukt til å reise siden de ikke lengre har tilrettelagt trening for de jobber. De synes at reisetiden kunne heller vært brukt til trening. I tillegg får de ikke trene sammen med dem de jobber sammen med. Noe som oppleves som problematisk er hvis det skulle skje noe og så er de ikke samkjørt med kollegaene sine.

5.6 Elektrosjokkvåpen

PHS har på oppdrag fra POD, hatt en utredning om elektrosjokkvåpen skal innføres hos det norske politiet, og resultatet ble at det anbefales å gjennomføre en prøveordning (NOU 2017:9). I etterkant av denne utredningen har det blitt bestemt at politiet skal utstyres med elektrosjokkvåpen i en prøveordning på to år fra 01.januar 2019 (Trædal, 2018c). Det er politidistriktene Oslo, Øst, Sør-vest og Troms som skal teste ut dette (Trædal, 2018c). Elektrosjokkvåpenet er utformet som en pistol og er i fargen gul eller svart. Hvis den gule fargen blir benyttet, vil fargen vise at det ikke er et skytevåpen (NOU 2017:9).

Elektrosjokkvåpen vil endre hvordan dagens maktpyramide¹¹ er i dag. Spesielt om dette etter hvert blir innført som en fast ordning. Elektrosjokkvåpen skal bli et supplement til dagens maktmidler, men kan etterhvert erstatte noen eksisterende (NOU 2017:9).

Elektrosjokkvåpenet vil trenge innpass i treningen slik at politiet får opplæring og praktisering på det. Meningen med å ta i bruk dette våpenet, er at det skal brukes i potensielle risikofylte hendelser der politiet i dag benytter skytevåpen. Våpenet vil også kunne bistå i situasjoner der pepperspray og batong ikke er hensiktsmessig med tanke på at det kreves nærhet for å benytte seg av disse (NOU 2017:9). Elektrosjokkvåpenet vil kunne øke trygghetsfølelsen til politibetjentene. Spesielt i situasjoner som får et uventet utfall der betjentene kan befinne seg et stykke unna kjøretøyet hvor våpenet er nedlåst ved fremskutt lagring. Når elektrosjokkvåpen blir benyttet vil gjerningspersonen eller eventuelle motstandere få forstyrrende muskelfunksjoner som gjør at personer mister kontroll og dermed «fryser», før personen faller i bakken (NOU 2017:9). Elektrosjokkvåpen er et mindre dødelig våpen enn skytevåpen, og vil dermed være ansett som et mildere maktmiddel (NOU 2017:9).

I utredningen fra PHS kom det frem at politiet i Finland truer 20% av gangene i den totale bruken av elektrosjokkvåpen. Finland har et generelt bevæpnet politi, og derfor har politiet der tilgang til skytevåpen (NOU 2017:9). I land som New Zealand og England, hvor det ikke er et generelt bevæpnet politi, truer de 80% av gangene i den totale bruken. Dette gir en indikasjon på at det ofte ikke vil være nødvendig å avfyre elektrosjokkvåpenet, men at det holder med å true for å deeskalere situasjoner (NOU 2017:9). Andre undersøkelser viser at flere enn 1000 personer har mistet livet i USA etter å ha blitt påført elektrosjokkvåpen av politiet, og i 153 av tilfellene ble det konkludert at støtet fra elektrosjokkvåpenet var enten årsaken eller medvirkende årsak til dødsfallet. Dette er hendelser hvor de fleste hendelsene er registrert etter år 2000 (Reuters, 2017).

¹¹ Politiet har en maktpyramide som er en pedagogisk fremstilling som beskriver de ulike verktøyene politiet har tilgang til i sin tjenesteførelse (NOU 2017:9). Dersom politibetjentene befinner seg i en situasjon som eskaleres, kan de gå oppover i pyramiden for å benytte seg av et sterkere maktmiddel. Se en nærmere oversikt over pyramiden i vedlegg 1.

6. Diskusjon

I dette kapittelet vil det først presenteres deler av en samfunnsdebatt om det norske politiet skal bli bevæpnet eller ikke. Dette er for å kunne belyse hvorvidt skytetreningen til politiet er tilfredsstillende i forhold til mulige endringer som kan øke våpenbruken. Her vil det også legges frem en diskusjon om nåværende trening ved Politihøgskolen (PHS) er tilfredsstillende hvis en generell bevæpning innføres i fremtiden. Videre presenteres en drøfting om mulig endring i skytetreningen om elektrosjokkvåpen innføres etter prøveordningen. Deretter vil stress og de medfølgende kroppslige reaksjonene diskuteres mot de nye stressfaktorene som er tilført det nye skytetreningensprogrammet legges frem. Til slutt presenteres den individuelle og organisatoriske læringsprosessen.

6.1 Innføre generell bevæpning eller ikke

Diskusjonen om det norske politiet skal bli generelt bevæpnet eller ikke, er en pågående og aktuell samfunnsdebatt som har foregått over lengre tid. De som er for bevæpning mener tiden er kommet for å innføre et generelt bevæpnet politi. Dette er på bakgrunn av at politiet skal kunne stanse en eventuell gjerningsperson raskt, som videre vil kunne bidra til at færre liv går tapt (Zaman, 2017). Politiets sikkerhetstjeneste (PST) er en av organisasjonene som stiller seg bak dette forslaget. PST mener at trusselbildet mot Norge har endret seg vesentlig de siste årene og at terrorhendelser er like aktuell i Norge som i andre land (Lilleåsen, 2017). I tillegg mener Oslo politidistrikt at hverdagen til politiet allerede er blitt så krevende at våpenet bør være på hofta permanent (Trædal, 2018a). De presiserer at politiet må ha tilgang til nødvendige midler for å løse samfunnsoppdrag. Her er responstid et sentralt tema (Politiets Fellesforbund, 2017). Spesielt i dramatiske situasjoner der bevæpning er nødvendig, vil sekunder og minutter være avgjørende for antall liv som blir reddet eller går tapt. Dette er ekstra tydelig under terrorhendelser. I slike hendelser blir politiets evne til å skadebegrense og stanse gjerningsperson(er) før de skader flere, satt på prøve (Politiets Fellesforbund, 2017). Terrorangrepet 22. juli er en hendelse som viser konsekvensene av utfallet ved at politiet ikke var forberedt og brukte for lang tid til å respondere og få kontroll over hendelsen på Utøya (Sommer et al., 2017)

Argumentene for å fortsette med et ubevæpnet politi er at dagens ordning med fremskutt lagring fungerer godt. Det å ikke bære våpen gjør at politiet er mer folkelige. Ved å ha et politi som ikke bærer våpen, viser samfunnet at det er ønskelig å løse situasjoner på en

fredelig måte. I tillegg til at flere kriminelle vil utruste seg med mer våpen dersom politiet er bevæpnet. Det påpekes videre at trusselbildet mot Norge ikke er av en slik karakter at det vil være nødvendig med generell bevæpning. Videre nevnes også den økte risikoen for vådeskudd. Dette er spesielt med tanke på personer som vil prøve å frata politiet våpenet (Adresseavisen, 2017). Hendelser vedrørende at personer prøver å ta våpenet fra politiet, har det vært flere eksempler på. Blant annet ble to politibetjenter overmannet og skutt med sine egne våpen i Malexander i Sverige i 1999 (NOU 2017:9). En forsker ved PHS presiserer at ved å gi politiet bevæpning, vil dette kunne medføre at det oppstår flere farlige situasjoner, flere avfyrte skudd, flere skadde og drepte (Gravklev, 2012).

For å imøtekomme de ulike synspunktene ved et bevæpnet politi, gjorde Bevæpningsutvalget ved utgangen av 2017, en utredning om politiet burde gå fra fremskutt lagring til å bli permanent bevæpning. Deres konklusjon var at fremskutt lagringsordningen skulle vedvare siden dette er en god ordning, noe som Politidirektoratet (POD) ga sin støtte i. I tillegg presiserte POD at de ønsket at terskelen for områdebevæpning og oppdragsbevæpning skulle senkes (Politiet, 2017). Regjeringen framla i april 2018 et forslag til lovendring for punktbevæpning av norsk politi. Punktbevæpning består av at politiet kan permanent bevæpnes ved sårbare steder. Sårbare steder anses som et sted der det er økt mulighet for terror som for eksempel på Oslo lufthavn eller ved Stortinget. Dette vil ikke gjelde større områder eller bydeler (Trædal, 2018b). Ved denne lovendringen må politiet fortsatt gjennomføre risikovurderinger og vurdere nødvendigheten av bevæpningen. Hvis det skulle oppstå endringer i trusselbildet som tilsier at det er økt fare for terror eller andre alvorlige hendelser, vil kravet om å gjennomføre risikovurderinger endres til at det ikke er nødvendig å praktisere like ofte som under en normaltilstand. Oslo politidistrikt på sin side sier at dette vil være ekstremt ressurskrevende, og dermed er punktbevæpning ingen ideell løsning (Trædal, 2018b).

6.2 Skytetreningen sammenlignet med en mulig generell bevæpning

Med tanke om det norske politiet skal bli generelt bevæpnet eller ikke, er skytetreningen en vesentlig og elementær del av det å være egnet til å håndtere våpenet på dagligbasis. Ved å skulle innføre en generell bevæpning, vil man kunne anta at våpenet vil bli brukt oftere enn i dag. I Sverige hvor politiet er generelt bevæpnet med ladd skytevåpen, viser det seg at de skyter fem ganger så ofte enn politiet i Norge (Stranden, 2016). I tillegg skader svensk politi personer fire ganger oftere enn det norske politiet. Dette er utregninger som er gjort hvor

ulikhetene i befolkningsstørrelse er medregnet (Stranden, 2016). Hvis man tar utgangspunkt i Sverige, og Norge følger etter med å innføre bevæpning, vil dette kunne gi grunnlag for at våpentreningen og mengden må endres i forhold til trening som foregår under fremskutt lagring. Uansett har den nye våpeninstruks forskriften som kom i 2015, hvor § 3-2, tredje ledd har åpnet opp for at politiet kan bli midlertidig bevæpnet i perioder. Dette betyr at politiet kan bli oftere og lettere bevæpnet enn tidligere til tross for at de fortsatt er under fremskutt lagring. I tillegg har endringer i § 3-3 forkortet kommunikasjonsleddene for å hente ut våpenet under fremskutt lagring, noe som igjen kan tyde på at våpenbruken muligens kan øke uten å innføre generell bevæpning.

Politibetjentene på IP4-nivå har den laveste treningsmengden i henhold til å ha våpen tilgjengelig i tjeneste. Politibetjenter på IP4-nivå består av rundt 5000 personell (1000 på personell på IP3 nivå), og dermed utgjør IP4 kategorien hovedtyngden av alt operativt personell. Disse trener i dag 48 timer årlig (NOU 2017:9). I teorien målrettet praksis mener Ericsson at for å bli ansett som en ekspert på sitt felt, trenger mennesker rundt 10.000 timer med trening i gjennomsnitt i løpet av 20 år (Hambrick et al., 2014). Tar man utgangspunkt i dagens treningsmengde til IP4 med uten forbehold for trening som skjer frivillig, ligger disse politibetjentene på totalt 960 timer i løpet av 20 år. Dette er vesentlig mye mindre enn ekspertnivået innenfor teorien målrettet praksis. Disse tallene dekker ikke eksemplet for de 2500 timene fiolinistene har for å anses å være på nybegynnernivå (Hambrick et al., 2014). Politiet må i tillegg ha jobbet en merkbar tid for å oppnå de 960 timene innen 20 år. Informantene i denne undersøkelsen hadde et arbeidsspenn fra 4 til 34 år i etaten, og gjennomsnittet var 18 år. Det vil si at erfaring og treningsmengde varierer. Informantene bemerket også at treningsmengden de har i dag er for lite og det er for lite tid i arbeidshverdagen for å trene frivillig. Vådeskuddstallene viser at politiet hadde en økning i antall vådeskudd i perioden med generell bevæpning

På en annen side vil Ericsson sin teori om 10 000 timer i løpet av 20 år (Hambrick et al., 2014), gi et resultat på at politiet må trene 500 timer årlig. Dette ligger opp mot IP1 og IP2 sitt treningsnivå som er på 200 og 900 timer årlig. Det kan derfor virke urealistisk at de som jobber for å bekjempe og forebygge kriminalitet til daglig, skal trene i samme nivå som de som er i beredskapstroppen og i livvaktjeneste. Derfor kan det virke mer realistisk å øke treningen nærmere opp mot IP3 personellet som trener 103 timer i året som utgjør 2060 timer i løpet av 20 år. Utover dette kan det undres om politiet faktisk trenger å oppnå ekspertnivået

til Ericsson (2008) for å være godt egnet i jobben. Politiet i Danmark bruker mellom 4 og 18 timer årlig på vedlikeholdsskyting som er vesentlig mye mindre enn det norske politiet. PHS har heller ikke registrert noen svakheter ved dagens skytetreningprogram, så trolig mener de at treningstimene politibetjentene har til rådighet er tilfredsstillende. I tillegg er et av målene med treningen av politibetjentene, at de skal håndtere våpenet på automatikk. I studien som ble gjort, viste det seg at politibetjentene selv synes at de lærer å håndtere våpenet på automatikk ved dagens treningsmengde. Dette vil kunne tilsi at treningsmetodene er gode og mengden de bruker på å lære våpenhåndtering er tilfredsstillende. Ericsson (2008) sier også at når en handling er blitt automatisert, er det ikke lengre mulig å finjustere handlingen uten å øke ytelsesstandarder. I motsetning til det gamle skytetreningprogrammet hvor kravene hadde vært de samme i over et tiår, er kravene økt ved innføringen av det nye skytetreningprogrammet. Noe som gir politibetjentene mulighet til å øke og utvikle sine ferdigheter.

Likevel vil politibetjenter som oppnår ekspertnivået ifølge Ericsson (2008), kunne bryte ned ferdighetene i enkeltdeler og dermed de vil få til å utbedre disse. Dette vil kunne forbedre politibetjentene og gjøre de mer framragende i jobben. I tillegg skal ekspertnivået gjøre betjentene handlingsdyktige i nye situasjoner. Dette er hva som er ønskelig for at politibetjentene skal være optimal i jobben, men på en annen side har instruktørene som gjennomfører treningene, disse kvalifikasjonene. Derfor kan det undres om det er nødvendig at alle politibetjentene skal kunne beherske dette på egenhånd, med tanke på at de har instruktører som observerer, gir tilbakemeldinger og tilrettelegger treningen slik at politibetjentene skal få trene på eventuelle mangler hos den enkelte. Instruktørene vil trolig med sin erfaring kunne vite hvilke teknikker som er de mest effektive for å øke og tilegne seg læring der hvor det skulle være mangelfullt.

6.2.1 Treningsmengden ved Politihøgskolen

Ved forskningen som er gjort i forbindelse med denne oppgaven, var politistudentenes trening med våpen før de ble uteksaminert politi bemerkelsesverdig lite. Studentene får opplæring i våpenhåndtering først andre studieår, hvor det er satt av to uker. Deretter går de i praksis og får ikke mer våpentrening før på tredje året, hvor det er satt av tre uker. Altså trener de totalt 5 uker med våpen før de skal håndtere våpen i daglig tjeneste. Det må tas høyde for at studentene kan trene med våpen i løpet av praksisåret med politibetjentene der de er stasjonert, men en av studentinformantene sa under intervjuet at dette var minimalt med tanke

på utfordringene som er nevnt i avsnittet over. Dette gjør at de som kommer rett fra PHS stiller svakest med tanke på Ericssons (2008) teori i forhold til antall treningstimer og Kolb (1976) sin teori om økt læring ved å opparbeide erfaringer. Likevel har denne ordningen fra PHS vedvart i en årrekke og fungert tilfredsstillende. Imidlertid kan det bli ansett som problematisk at politistudentene trener så lite med våpen med tanke på at de i fremtiden kan bli uteksaminert i en hverdag hvor generell bevæpning er innført. Dermed skal de etter fem uker med våpentrening og håndtere et til daglig i jobb. For øvrig er den norske politiutdanningen nesten identisk sammenlignet med Sverige, og varer et år lengre enn skolegangen i Danmark. Dermed antas det ikke at politistudentene i Norge kommer dårligere ut i forhold til de andre landene som allerede har innført generell bevæpning.

6.3 Mulig endring i treningen ved innføring av elektrosjokkvåpen

Nå som det blir innført en prøveordning med elektrosjokkvåpen, er det nødvendig å sette av tid til trening for håndtering og bruk av dette maktmidlet slik det er gjort med de andre maktmidlene politiet har tilgjengelig. Dette vil medføre endringer i forhold til hvordan treningen er lagt opp i dag. Den ene måten å løse dette på er at elektrosjokkvåpenet erstatter eksisterende maktmidler hvis det blir permanent innført, og dermed kan treningstimen som brukes på å trene på dette i dag erstattes med elektrosjokkvåpen-trening. En annen måte er å tilføye elektrosjokkvåpen trening med nåværende treningsprogram. Siden meningen med elektrosjokkvåpenet er at det skal erstatte våpenet i enkelte situasjoner, vil det kunne gi mulighet til å bruke noen timer som er beregnet til våpentrening og overføre det til elektrosjokk. Dette vil trolig ikke være en ideell løsning med tanke på at skytevåpen uansett er tilgjengelig og er ansett som et mer dødelig våpen. En tredje måte er å øke treningsmengden og beholde treningen slik den er i dag. Dermed kan det tilegnes egne timer for elektrosjokkvåpen. Med tanke på at informanten ved PHS bemerket at kostnadene både i forkant og ved gjennomførelsen av skytetreningen hadde blitt mindre når de gikk fra gammelt til nytt skytetreningsprogram. Vil trolig innføring av flere timer til elektrosjokkvåpen ikke koste mer enn tidligere skytetreningsprogram. I tillegg viser det seg at dødsfall kan forekomme ved bruk av elektrosjokkvåpen, og at landene som ikke har innført en generell bevæpning, bruker dette våpenet vesentlig mer enn land som har generell bevæpning. Det kan derfor tyde på at Norge også vil benytte dette maktmidlet i en større grad og det vil derfor anses som ekstra viktig at politibetjentene får tilfredsstillende mengde trening. Politibetjentene føler de har for lite treningsmengde i dag, og hvis timeantallet ikke øker, vil

det kunne trolig ikke bare gå utover elektrosjokkvåpen-treningen, men også andre maktmidler som i alle fall under prøveordningen vil være tilstede i den daglige tjenesten.

6.4 Stress under trening

Politiet blir utsatt for mye stress i deres jobbsammenheng. De står ovenfor flere saker hvor trusler, frykt og redsel er involvert. Undersøkelser viser også en betydelig økning i vold mot politibetjentene i de senere årene (NOU 2017:9). Dette gjør at det nye skytetreningssystemet antas å være mer aktuell i forhold til dagens utfordringer i motsetning til tidligere. Stress i treningen er med på å gjøre treningen mer realistisk, i tillegg til at man kan lære å kjenne på følelsene, samt de kroppslige reaksjonene. Trening med stress vil derfor kunne være med på å utvikle de positive egenskapene som skjer med kroppen i en slik tilstand (Paton & Flin, 1999). De fleste informantene synes stressfaktoren har en positiv virkning og har vært med på å utvikle deres egne ferdigheter. Dette støttes i undersøkelsene gjort av Nieuwenhuys og Oudejans (2011). På en annen side har stresset på skytebanen hvor godkjenningssprøven skal gjennomføres, hatt negative konsekvenser for noen informanter. Deres opplevelse vil kunne anses som operant betingning der atferden svekkes på grunn av konsekvensene som kommer med at de ikke lengre kan jobbe operativt (Staddon & Cerutti, 2003; Johnsen, 2006). Politiet øker muligens stressnivået med å tenke på ringvirkningene av å ikke bestå. I tillegg kan konsekvensene av å bli plassert med andre arbeidsoppgaver som ikke krever operativ tjeneste, redusere treningsmengden og motivasjonen for å trene mer. Stresset som oppstår vedrørende godkjenningssprøven gjelder ikke alle informantene, og dette er derfor en subjektiv opplevelse (Myhrer, 2006). Noen av informantene forteller at det å ikke bestå går ikke bare går utover dem selv, men også kollegaene og arbeidsstedet. Det blir vanskeligere å få vaktlistene til å gå opp og dermed øker presset på kollegaene. Dette vil være faktorer som kan bidra til å øke stresset til det går over til negativt stress, og dermed øker sjansen for at de stryker. På den andre siden har politiet lagt opp programmet slik at skyteprøven kan gjennomføres opp til fire ganger i løpet av året. I tillegg forteller politidistriktet hvor undersøkelsene ble gjennomført, at de tilrettelegger treningen der politibetjenten skulle eventuelt ha svakheter som gjør at den enkelte politibetjenten ikke består prøven. Imidlertid er det å håndtere stress viktig for å være egnet som politi. Politiet har en jobb som tilsier at betjentene vil komme til å stå ovenfor situasjoner der stress vil anses som en naturlig reaksjon. Dette får de trent på i SBT i tillegg på skytebanen. Politibetjentene blir utsatt for stressende situasjoner med blant annet at våpenet ikke fungerer i en farlig situasjon. Så det virker som treningen har som hensikt å forbedre informantenes stressreaksjoner med tanke på

at PHS ønsker å bygge gode prestasjoner under treningen. Det at noen opplever stress under godkjenningssprøven kan være at det er relativt nytt og har bare vært innført i to år, eller at forventningene til seg selv øker belastningen (Myhrer, 2006).

6.5 Effektiv trening

Politiet baserer scenarioene de bruker i trening på hendelser som har skjedd og spesielt hendelser hvor situasjonen ikke ble håndtert riktig eller optimalt. Dette er trolig for å forbedre og ta lærdom av hva som gikk galt, og hvorfor til neste hendelse. Imidlertid kan dette være med på å utelukke andre hendelser som burde vært trent på (Løvik, 2010).

Flere informanter synes SBT er den mest realistiske og effektive treningen. Siden scenarioene blir satt opp med spennende læringsmål, passende hendelsessted og tar i bruk egnede teknikker, vil dette være i tråd med Buckler (1996) sin læringsteori om at dette er en læringsarena med høyt læringsutbytte. Teorien til Buckler (1996) vil kunne stemme overens med informantenes opplevelse om at SBT er den mest effektive treningen. En annen informant presiserte at det ble brukt for mye tid på skytebanen i forhold til SBT. Dette kan være tilfellet siden politidistriktene får utdelt en temaliste med hva de skal gjennomgå i treningen, og deretter må de selv fordele timene. Det kan derfor være en mulighet å flytte timer brukt på skytebanen over til SBT. Likevel vil man tro at de som legger opp timene for de enkelte treningene, tar en vurdering på hva som er mest nødvendig å trene på. Siden det noen informanter synes det blir brukes for mange timer på skytebanen i forhold til SBT, kan årsaken til dette være at mange stryker på godkjenningssprøven, eller at vådeskuddstallene fortsatt indikerer mangler vedrørende våpenhåndtering som tilsier at dette er nødvendig. Det kan også være at denne informanten som ønsket dette, behersker våpenhåndteringen godt og ønsker å få mer utfordrende trening med scenariotrening. På en annen side vet politibetjentene selv hva som fungerer og hva som gir dem størst læringsutbytte. Om årsaken til uoverensstemmelsene mellom informantenes opplevelse av treningen og slik treningen gjennomføres i dag, er på grunn av at det er satt av for få timer til å trene på de ulike delene, eller om det er politibetjentene har for store forventninger, er vanskelig å si.

6.6 Kontinuerlig forbedring

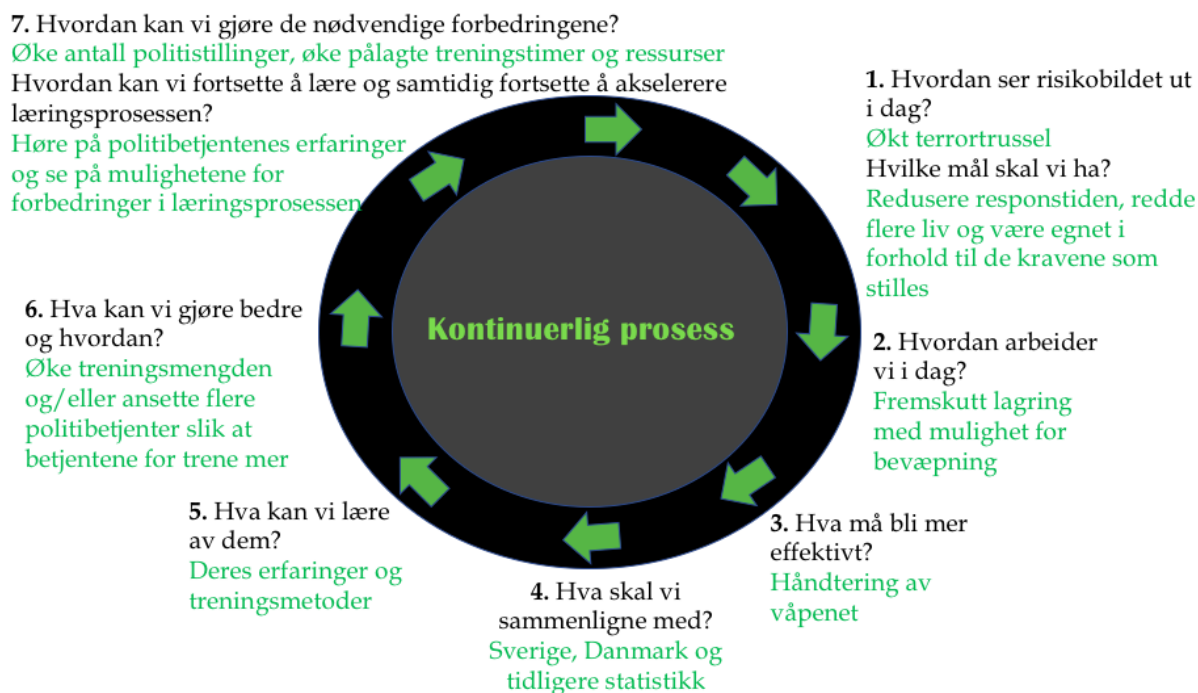
Innenfor skytetreningssprogrammet trener politibetjentene på de individuelle ferdighetene i forhold til andre treningsmetoder hvor for eksempel samhold kan bli trent på. I undersøkelser

gjort i forbindelse med denne oppgaven, viste det seg at personer som hadde en lengre fartstid innenfor politiryket, mestret stress og angst i større grad enn for eksempel kollegaer med lavere ansiennitet og politistudentene. I tillegg til at de hadde sterkere synspunkt og meninger om det nye skytetreningensprogrammet i forhold til hvordan det har vært tidligere. Årsaken til dette kan være at informantene som har jobbet i lengre tid, har opparbeidet seg mer erfaringer med tanke på stress, samt lært hvordan de skal kunne håndtere et større spekter av situasjoner. De har også vært igjennom flere endringer og har derfor tilegnet seg erfaringer fra tidligere og nåværende treningsprogram. Disse funnene kan underbygges i Kolb (1976) sin læringsteori vedrørende etablering av erfaringer. Politiet benytter også film for å ta opp under scenariotreninger. De monteres ofte på hjelmen til deltakerne og gir mulighet for å gå igjennom hendelsesforløpet i etterkant. Dette følte flere informanter hadde et godt læringsutbytte for dem individuelt. De fikk tilbakemeldinger om hva som var håndtert bra og hva som kunne gjøres bedre til neste gang. Dette kan støttes i forskningen til Ericsson og Smith (1991) der de mener at filming har en positiv læringseffekt.

På en annen side vil situasjoner og hendelser bli gjentakende etter lengre tid i yrket og derfor vil det kunne bli vanskeligere å tilegne seg nye erfaringer. Kolb (1976) presenterer i sin teori at ny handling er avhengig av å komme på et høyere nivå enn erfaringen som er tilegnet fra før. Siden ingen hendelser er like (Løvik, 2010), vil erfaringer fra hendelser som har mange likhetstrekk, mest sannsynlig kunne anses for å være på samme nivå. Dette vil derfor ikke bidra til å gi en økning i læringskurven. En annen konsekvens ved å handle gjentakende, er at teknikkene, prinsippene og oppskriftene politiet lærer kan gå over til å bli praktisert som rutiner. Dette vil derfor kunne skape en utfordring ved at erfaringer fort kan ende opp med å bli rutinepraksis (Hoel, 2013). Hvis politiet skal handle i situasjoner og har på forhånd bestemt seg hvordan situasjonen skal håndteres, er utfallet bestemt i forkant og dermed blir situasjonen løst deretter (Hoel, 2013). Likevel er samfunnet under endring og truslene har endret seg vesentlig de senere årene. Dette har medført at politiet står ovenfor trusler de ikke har stått ovenfor tidligere. Ved at politiet må gripe inn i disse hendelsene, vil de i utgangspunktet ha større sannsynlighet for å håndtere en hendelse de ikke har håndtert før.

6.6.1 Læring og forbedring innad i organisasjon

For å vise hvordan forbedringer og vurderinger kan gjøres fra politiorganisasjonen sitt perspektiv i henhold til skytetrening, har jeg fylt ut modellen til Rosenberg (2001) i figur 9 for å illustrere dette. Svarene i modellen er basert på funnene som er kartlagt i forskningen.

Figur 12: Illustrasjon av Rosenberg (2001) sin modell brukt i forbindelse kontinuerlig forbedring i politiorganisasjonen. Det som er skrevet i grønt er laget av Kristel Bredahl.

«Politiet skal være den sentrale aktøren i det sivilsamfunnets beredskap mot store ulykker, naturkatastrofer og terroranslag ...» (Justis- og beredskapsdepartementet, 2005:6). Dette betyr at politiet som organisasjon må fortløpende vurdere risikobildet og iverksette nødvendige tiltak for å imøtekomme truslene. Før hendelsen 22. juli 2011 kunne tanken på at terror skulle ramme Norge virke utenkelig. Dette er til tross for at det ble gjennomført en øvelse i Oslo i 2006, der alle nød- og beredskapsetatene øvde og testet ut samfunnets evne til å skulle håndtere en mulig terrorhendelse (Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, 2006). Øvelsen avdekket blant annet svakheter i det politioperative loggføringssystemet (PO), hvor det oppstod kritisk forsinkelse av sanntidsoppdateringen med opp til flere minutter. Det ble også påpekt at operasjonssentralen (OPS) ikke fungerte tilfredsstillende (Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, 2006). I etterkant av øvelsen ble det iverksatt noen kortsiktige og korrigerende tiltak fra 2006 frem til hendelsen 22. juli 2011, men de langsiktige tiltakene uteble i denne tidsperioden (NOU 2012:14). Siden flere av sikkerhetstiltakene ikke ble gjennomført, kan dette ha vært faktorer som medførte økt responstid under selve terrorhendelsen. Det kan antas at 22. juli ble en oppvekker for Norge og er trolig en av årsakene til at det ble iverksatt umiddelbare tiltak ved å generelt bevæpne politiet når trusselnivået mot Norge økte i 2014. Dette oppstod nokså uventet og dermed var ikke

treningsprogrammet tilrettelagt for en slik endring på grunn av at det hadde blitt utsatt en rekke ganger. I følge modellen til Rosenberg (2001) kan det virke som om at politiet ikke stilte spørsmål om hva som fungerer og ikke fungerte. Dermed jobbet de ikke kontinuerlig med å forbedre svakheter. Det kan derfor se ut som at utbedringene av svakheter som ble avdekt fra øvelsen i 2006 var forsinket eller hadde lav prioritering. Imidlertid viser det seg at det er gjort flere endringer siden hendelsen i 2014. Politiet har gjort tiltak som å korte ned kommunikasjonsleddene for å hente ut våpenet under fremskutt lagring, endret reform, innført muligheter for å midlertidig generelt bevæpne politiet i perioder, innført PLIVO og endret skytetreningsprogrammet. Dette kan tyde på at det er tatt lærdom av tidligere hendelse og har dermed medført at prosessen med å jobbe kontinuerlig for å oppnå forbedringer, fungerer i dag. Spesielt med tanke på at det pågår utredninger om flere endringer som punktbevæpning og elektroshokkvåpen.

7. Konklusjon

I dette kapittelet presenteres oppgavens konklusjon som besvarer følgende problemstilling:

«Har det nye skytetreningensprogrammet påvirket politiets ferdigheter sammenliknet med det gamle skyteprogrammet og hvordan har disse endringene artet seg?»

Det nye skytetreningensprogrammet har vært planlagt i lengre tid og ble derfor ikke utarbeidet på grunn av den generelle bevæpningen. Imidlertid skjedde det en økning i antall vådeskudd som inntraff i denne perioden og media bemerket dette. Noe som kan tyde på at treningsprogrammet ble raskere ble implementert på bakgrunn av dette.

Den største endringen ved innføring av et nytt skytetreningensprogram er godkjenningssprøven. Utover dette har politibetjentene fått økt tidspress som er mer rettet opp mot hvordan reelle hendelser utarter seg. Dette er spesielt viktig med tanke på dagens trusler. I tillegg er skytetreningensprogrammet lagt opp på en mer effektiv og tidsbesparende måte. Totalt sett har det nye skytetreningensprogrammet påvirket politiets ferdigheter til å bli bedre. Dette bemerkes både av politibetjentene selv og instruktørene. Stressfaktoren som er tilført, lærer politiet å handle i situasjoner hvor det står om minutter og sekunder. Dette har økt sikkerheten både for dem selv og andre spesielt med tanke på dagens trusler. Ved å øke hurtigheten med våpenet, blir politibetjentene også trent på å raskere foreta situasjonsvurdering og beslutninger. Det viser seg også at godkjenningssprøven som er blitt lagt til er med på å luke ut hvem som er egnet og hvem som har behov for mer trening. Ved å gjøre dette kan de som har behov for mer trening få dette tilrettelagt. Dette bidrar til at samfunnsborgerne har en trygghet om at politiet som jobber operativt er kvalifiserte til å bistå med hjelp.

Forskningen viste at enkelte synes det er vanskelig å vedlikeholde ferdighetene slik treningsprogrammet er lagt opp i dag. Om dette kan være en av årsakene til at noen politibetjenter stryker på godkjenningssprøven, er vanskelig å si. Det allikevel påfallende at så mange informanter synes treningsmengden ikke er tilfredsstillende, og det er nødt til å gjøres en ny vurdering på dette området. Treningsmengden skal ikke være årsak til at ferdighetene svekkes eller bortkommer. Spesielt med tanke på at de synes det er vanskelig å få tid til å trene på egenhånd. Basert på funnene som er gjort, er årsaken til dette lav bemanning.

Politibetjentene får minimalt med tid og mulighet til å trene utover det som er fastsatt på grunn av arbeidsoppgaver og kravet om å være to på skytebanen. Hvis det er slik at treningsmengden ikke kan økes, må det ansettes flere politibetjenter slik at det åpner opp muligheten for å trene utenom de fastsatte tidene.

Politiet har siden 22. juli 2011 gjort mange endringer som trolig vil gjøre dem mer rustet til å skulle håndtere en lignende hendelse i fremtiden.

7.1 Forslag til videre forskning

Det er forbedringspotensialer vedrørende politiets treningsprogram. Jeg oppfordrer derfor til videre forskning på dette feltet. Spesielt med tanke på innvirkning sammenslåingen av distriktene har på treningsprogrammet. Dette blir kort nevnt i denne oppgaven, men hadde absolutt vært et interessant tema å sett nærmere på i fremtiden. Siden sammenslåingen er relativt ny, vil det trolig ikke være klarlagte data på dette feltet før om noen år. Det ville også vært interessant å se om flere politidistrikt kan oppleve samme utfordringer som er avdekt i forbindelse med denne forskningen. Det kom også frem i NOU rapporten (2017:9) om at politibetjenter syntes treningsmengden der også var for lite. I tillegg vil elektrosjokkvåpen bli innført fra nyttår. Det hadde vært interessant å sett hvordan politiet skal løse treningsutfordringene vedrørende dette når det allerede er store forbedringspotensialer angående treningsmengden i dag.

Litteraturliste

Adresseavisen. (2017, 08. november). Det er ikke behov for et politi som bærer våpen.

Adresseavisen. Hentet 06.05.2018 fra

<https://www.adressa.no/meninger/leder/2017/11/08/Det-er-ikke-behov-for-et-politi-som-bærer-våpen-15572263.ece>

Antonsen, A. (2018a). Pistol. *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/pistol>

Antonsen, A. (2018b). Rekyl. *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/rekyl>

Aven, T., Boyesen, M., Njå, O., Olsen, K. H. & Sandve, K. (2004). *Samfunnssikkerhet* (1. utg.). Stavanger: Universitetsforlaget.

Bakken, J. D., Torset, N. S., Lauritsen, E. N. & Kramviken, T. (2014, 28. juli). PST: Det er varslet om et konkret terrorangrep mot Norge. *Aftenposten*. Hentet 04.03.2018 fra

<https://www.aftenposten.no/norge/i/wEjnd/PST-Det-er-varslet-om-et-konkret-terrorangrep-mot-Norge>

Blaikie, N. (2009). *Designing Social Research*. UK: Polity Press.

Buckler, B. (1996). A learning process model to achieve continuous improvement and innovation. *The Learning Organization*, 3(3), 31-39. doi:

[10.1108/09696479610119660](https://doi.org/10.1108/09696479610119660)

Department of Psychology. (2015). *Personnel directory: Dr. K. Anders Ericsson*. Hentet 30.04.2018 fra <https://psy.fsu.edu/faculty/ericssonk/ericsson.dp.php>

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. (2006). *Øvelse i Oslo 2006: Evaluering*. Hentet fra <https://www.dsb.no/rapporter-og-evalueringer/ovelse-oslo-2006---evaluering/>

Ericsson, K. A. (2008). Deliberate Practice and Acquisition of Expert Performance: A General Overview. *Academic Emergency Medicine*, 15, 988-994. doi:

[10.1111/j.1553-2712.2008.00227.x](https://doi.org/10.1111/j.1553-2712.2008.00227.x)

Ericsson, K. A. & Smith, J. (1991). *Toward a General Theory of Expertise: Prospects and Limits*. Hentet fra

<https://books.google.no/books?hl=en&lr=&id=YaXOdNnCmA4C&oi=fnd&pg=PR7&dq=Prospects+and+limits+in+the+empirical+study+of+expertise:+an+introduction.&ots=HHnKW1OGOZ&sig=MbK3IYpIPIiybhmEUxC024BTrSU&redirect=y#v=onepage&q=Prospects%20and%20limits%20in%20the%20empirical%20study%20of%20expertise%3A%20an%20introduction.&f=false>

- Ericsson, K. A., Krampe, R. T. & Tesch-Romer, C. (1993). The role of deliberate practice in the acquisition of expert performance. *Psychological Review*, 100(3), 363-406.
Hentet fra <http://psycnet.apa.org/buy/1993-40718-001>
- Flin, R., O'Connor, P. & Crichton, M. (2008). *Safety at the Sharp End: A Guide to Non-Technical Skills*. Aldershot: Ashgate Publishing Limited.
- Forsvaret. (2017). Forsvaret og politiet i felles øvelse. Hentet 27.05.2018 fra <https://forsvaret.no/aktuelt/forsvaret-og-politiet-over-sammen>
- Foss, A. B. & Granviken, S. (2016, 11.juli). 22. juli-kommisjonen ville forby halvautomatiske våpen. Fem år etter terroren er lite skjedd. *Aftenposten*. Hentet 28.05.2018 fra <https://www.aftenposten.no/norge/i/e778R/22-juli-kommisjonen-ville-forby-halvautomatiske-vapen-Fem-ar-etter-terroren-er-lite-skjedd>
- Gravklev, B. R. (2012). Væpnet politi gir flere skader. *Dagsavisen*. Hentet 05.05.2018 fra <https://www.dagsavisen.no/innenriks/vepnet-politi-gir-flere-skader-1.475129>
- Hambrick, D. Z., Oswald, F. L., Altmann, E. M., Meinz, E. J., Gobet, F. & Campitelli, G. (2014). Deliberate practice: Is that all it takes to become an expert?. *Intelligence*, 45, 34-45. doi: [10.1016/j.intell.2013.04.001](https://doi.org/10.1016/j.intell.2013.04.001)
- Healey, M. & Jenkins, A. (2007). Kolb's Experiential Learning Theory and Its Application in Geography in Higher Education. *Journal of Geography*, 99 (5), 185-195. doi: [10.1080/00221340008978967](https://doi.org/10.1080/00221340008978967).
- Helsedirektoratet. (2017). *Pågående livstruende vold (PLIVO)*. Hentet 28.04.2018 fra <https://helsedirektoratet.no/akuttmedisin/pagaende-livstruende-vold-plivo>
- Hoel, L. (2013). *Politiarbeid i praksis: Politibetjentenes erfaringer*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Inderhaug, E. (2016). Nødetatene øver for lite på PLIVO. Hentet 24.05.2018 fra <https://www.politiforum.no/artikler/nodetatene-over-for-lite-pa-plivo/387399>
- Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Johannessen, A., Tufte, P.A. & Christoffersen, L. (2017). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Johnsen, B. H. (2006). Læringspsykologi. I Eid, J. & Johnsen, B. H. (Red), *Operativ psykologi* (s. 51-80). Bergen: Fagbokforlaget.
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2002). *Samfunnssikkerhet: Veien til et mindre sårbart samfunn*. (Meld. St. 17 2001-2002). Hentet fra

- <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-17-2001-2002-/id402587/sec1>
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2005). *Politiets rolle og oppgaver*. (Meld. St. 42 2004-2005). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-42-2004-2005-/id199239/sec1>
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2016). *Risiko i et trygt samfunn – Samfunnssikkerhet*. (Meld. St. 10 2016-2017). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-10-20162017/id2523238/sec3>
- Kolb, D. A. (1976). Management and the Learning Process. *California Management Review*, 18 (3), 21-31. doi: 10.2307/41164649.
- Kringstad, K. (2015). *Forsvaret har skutt 19 vådeskudd så langt i år*. Hentet 27.05.2018 fra <https://www.nrk.no/trondelag/forsvaret-har-skutt-19-vadeskudd-sa-langt-i-ar-1.12545087>
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3.utg). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Lilleåsen, L. R. B. (2017). *PST anbefaler generell bevæpning av politiet*. Hentet 05.05.2018 fra <https://www.politiforum.no/artikler/pst-anbefaler-generell-bevaepning-av-politiet/411661>
- Lovdata. (2012). Vådeskudd. Hentet 22.05.2018 fra <https://lovdata.no/artikkel/vadeskudd/89>
- Lynggaard, K. (2012). Dokumentanalyse. I S. Brinkmann. & L. Tanggaard (Red.), *Kvalitative metoder – Empiri og teoriutvikling* (s. 153-170). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag As.
- Løvik, K. (2010). *Øvelse gjør mester; planlegging, kommunikasjon og gjennomføring av øvelser*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Myhrer, T. (2006). Fysiologiske prosesser. I Eid, J. & Johnsen, B, H. (Red), *Operativ psykologi* (s. 31-50). Bergen: Fagbokforlaget.
- Nasjonal prosedyre. (u.å). Nødetatenes samvirke ved pågående livstruende vold: PLIVO. Hentet fra https://www.tacmed.no/images_hovedside/PLIVO.pdf
- Nieuwenhuysm A. & Oudejans, R. R. D. (2011). Training with anxiety: short- and long-term effects on police officers' shooting behaviour under pressure. *Cogn Process*, 12 (3), 277-288. doi: 10.1007/s10339-011-0396-x

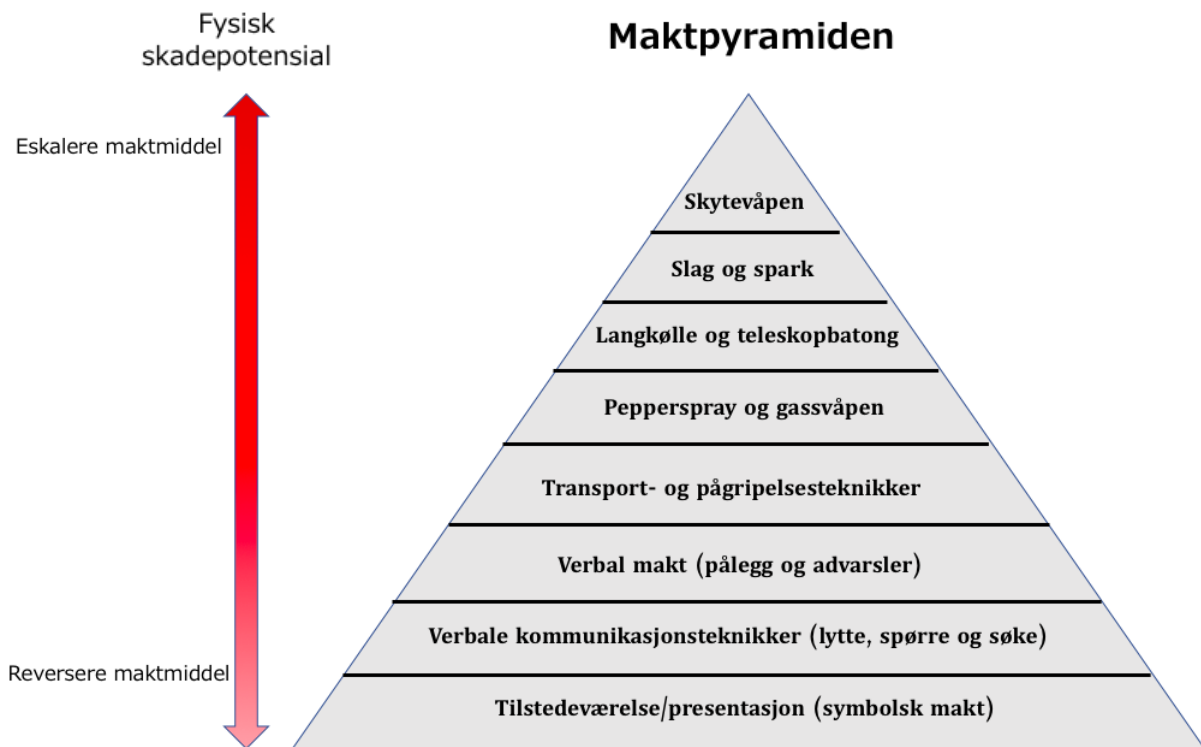
- NOU 2012:14. (2012). *Rapport fra 22.juli-kommisjonen*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/bb3dc76229c64735b4f6eb4dbfcdbe8/no/pdfs/nou201220120014000dddpdfs.pdf>
- NOU 2013:9. (2013). *Et politi – rustet til å møte fremtidens utfordringer*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/5e2a1012dbc7449e8f57813e7822252b/no/pdfs/nou201320130009000dddpdfs.pdf>
- NOU 2017:9. (2017). *Politi og bevæpning*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/1a1e793002264d9cb5b940e673622984/no/pdfs/nou201720170009000dddpdfs.pdf>
- Paton, D. & Flin, R. (1999). Disaster stress: an emergency management perspective. *Disaster Prevention and Management: An international Journal*, 8(4), 261-267. doi: [10.1108/09653569910283897](https://doi.org/10.1108/09653569910283897)
- Peeters, M., Bosch, K. V. D., Meyer, J-J. C. & Neerinx, M, A. (2014). The design and effect of automated directions during scenario-based training. *Computers & Education*, 70, 173-183. Hentet fra <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0360131513002169>
- Poling, A., Carr, J. E. & LeBlanc, L. A. (2002). Operant Conditioning. *Reference Module in Neuroscience and Biobehavioral Psychology*, 2, 271-287. doi: [10.1016/B0-12-343010-0/00154-9](https://doi.org/10.1016/B0-12-343010-0/00154-9)
- Politidirektoratet. (2011). *PBS I: Politiets beredskapssystem del I – Retningslinjer for politiets beredskap*. Hentet fra <https://www.politiet.no/globalassets/05-om-oss/03-strategier-og-planer/pbsi.pdf>
- Politiet. (2017). *Anbefaler fortsatt ubevæpnet politi*. Hentet 05.05.2018 fra <https://www.politiet.no/aktuelt-tall-og-fakta/aktuelt/nyheter/2017/11/30/anbefaler-fortsatt-ubevapnet-politi/>
- Politiets Fellesforbund. (2017). *Vil ha ubevæpnet politi*. Hentet 06.05.2018 fra <https://pf.no/aktuelt/arbeidsvilkar/vil-ha-ubevaepnet-politi>
- Politiets sikkerhetstjeneste. (2017). *Trusler*. Hentet 19.05.2018 fra <https://www.pst.no/temasider/trusler/#Terrorisme>
- Politi høgskolen. (2015). *Operativ tjeneste*. Hentet 28.05.2018 fra <https://www.phs.no/politityrket/operativ-tjeneste/>
- Politi loven. (1995). Lov om politiet m.v. av 01 oktober 1995 nr. 16. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1995-08-04-53>

- Reason, J. (1997). *Managing the Risks of Organizational Accidents*. Farnham, Surrey: Ashgate Publishing Limited.
- Regjeringen. (2017). *Hovedprinsipper i beredskapsarbeidet*. Hentet 30.04.2018 fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/samfunnssikkerhet-og-beredskap/innsikt/hovedprinsipper-i-beredskapsarbeidet/id2339996/>
- Regjeringen. (2018). *Fakta om nærpolitireformen*. Hentet 17.05.2018 fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/lov-og-rett/kriminalitet-og-politi/innsikt/narpolitireformen/fakta-om-narpolitireformen/id2398894/>
- Reuters. (2017). *Reuters finds 1,005 deaths in U.S. involving Tasers, largest accounting to date*. Hentet 28.05.2018 fra <https://www.reuters.com/article/us-axon-taser-toll/reuters-finds-1005-deaths-in-u-s-involving-tasers-largest-accounting-to-date-idUSKCN1B21AH>
- Rienecker, L., Jørgensen, P. S. & Skov, S. (2013). *Den gode oppgaven – Håndbok i oppgaveskriving på universitet og høyskole* (2.utg). Bergen: Fagbokforlaget.
- Rosenberg, T. (2001). Ledarskap för förändring. I A.-L. Göransson (Red.), *Räddningstjänst i förändring – ledarskap och metodik för säkerhet och skydd mot olyckor* (s. 53-80). Malmö: Elanders Skog Grafiska ab.
- Sander, K. (2017). *Instrumentell betinging (operant betinging)*. Hentet 10.03.18 fra <https://estudie.no/instrumentell-operant-betinging/>
- Sikkerhetsloven. (1998). Lov om forebyggende sikkerhetstjeneste (sikkerhetsloven) m.v. av 20.mars 1998 nr. 10. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-03-20-10>
- Sinnes, Å. (2015). Ny våpeninstruks i politiet. *Politiforum*. Hentet 01.02.2018 fra <https://www.politiforum.no/artikler/ny-vapeninstruks-i-politiet/386682>
- Sjøberg, E. A. & Kennair, L. E. O. (2016). En kritisk analyse av Skinner's «Selection by Consequences», med fokus på operant seleksjon og evolusjon. *Norsk tidsskrift for atferdsanalyse*, 43, 77-83. Hentet fra <http://hdl.handle.net/11250/2466111>
- Skre, I. B. (2017). Angst. *Store norske leksikon*. Hentet 21.04.18 fra <https://sml.snl.no/angst>
- Sommer, M., Njå, O. & Lussand, K. (2017). Police officers learning in relation to emergency management: A case study. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 21, 70-84. Hentet fra <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S221242091630680X?via%3DiHub>

- Staddon, J. E. R. & Cerutti, D. T. (2003). Operant Conditioning. *Annual Review of Psychology*, 54, 115-144. doi: 10.1146/annurev.psych.54.101601.145124
- Stang, L., Ryste, M. E., Njølstad, O., Refsdal, N. O. & Kärki, F. U. (2017). Terrorangrepene i Norge 22. juli 2011. *Store norske leksikon*. Hentet 31.01.18 fra [https://snl.no/terrorangrepene i Norge 22. juli 2011](https://snl.no/terrorangrepene_i_Norge_22._juli_2011)
- Stenbakken, C. (2014). *Stressmestring*. Hentet 22.03.18 fra <https://www.lhl.no/gardermoen/hjerteloftet/livsstilsendring/stressmestring/>
- Stortinget. (2014). *Skriftleg spørsmål fra Kjell Ingolf Ropstad (KRF) til justis- og beredskapsministeren*. Hentet 08.04.2018 fra <https://www.stortinget.no/nn/Saker-og-publikasjoner/Sporsmal/skriftlege-sporsmal-og-svar/Skriftlig-sporsmal/?qid=61441>
- Stranden, A. L. (2016). *Svensk politi skyter fire ganger flere enn norske kollegaer*. Hentet 30.04.16 fra <https://forskning.no/2016/06/svensk-politi-skyter-fire-ganger-flere-enn-norske-kolleger>
- Svartdal, F. & Malt, U. (2018). Stress. *Store norske leksikon*. Hentet 22.03.18 fra <https://snl.no/stress>
- Svingen, B. B. (2009). *Sikt mot toppen – En lærebok i pistolskyting*. Oslo: Akilles
- Tanggaard, L. & Brinkmann, S. (2012). Intervjuet: Samtalen som forskningsmetode. I S. Brinkmann. & L. Tanggaard (Red.), *Kvalitative metoder – Empiri og teoriutvikling* (s. 17-45). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- The Obama White House. (2014). President Obama Issues a Statement on the Ferguson Grand Jury Decision [Videoklipp]. Hentet 04.03.2018 fra <https://www.youtube.com/watch?v=O2BBAfWucaE>
- Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. 3.utg. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Trædal, T. J. (2018a). *Derfor vil politifolk ha pistol på hofta*. Hentet 05.05.2018 fra <https://www.politiforum.no/artikler/eksemplene-som-gjor-at-politifolk-vil-ha-pistol-pa-hofta/412014>
- Trædal, T. J. (2018b). Slik er regjeringens nye forslag om bevæpning. Hentet 06.05.2018 fra <https://www.politiforum.no/artikler/slik-er-regjeringens-nye-forslag-om-bevaepning/434389>
- Trædal, T. J. (2018c). *Innfører elektrosjokkvåpen i politiet*. Hentet 28.05.2018 fra <https://www.politiforum.no/artikler/innforer-elektrosjokkvapen-i-politiet/435509>

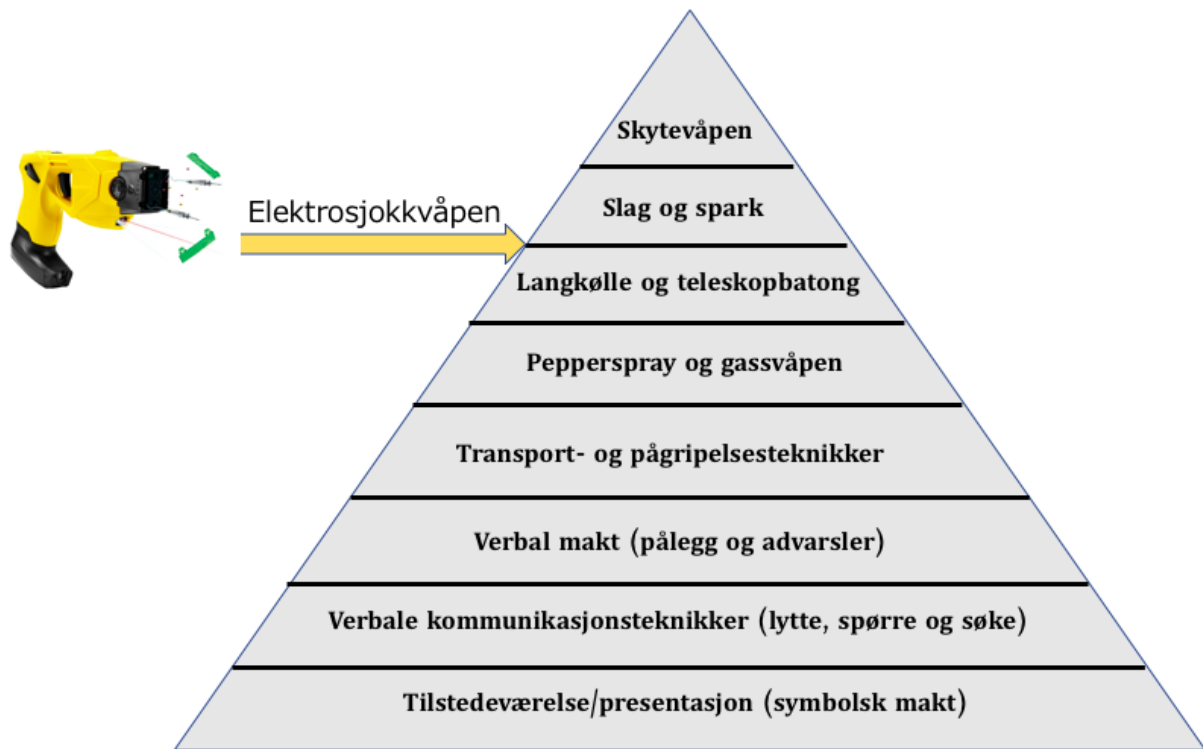
- Tønnessen, S. (2017). Vitenskap. *Store norske leksikon*. Hentet 22.05.18 fra <https://snl.no/vitenskap>
- Valla, B. (2016). Endringsbransjen. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 53(7), 548-556. Hentet fra http://www.psykologtidsskriftet.no/index.php?seks_id=466909&a=2
- Våpeninstruks for politiet. (2015). Våpeninstruks for politiet m.v. av 02 juli 2015 nr. 1088. Hentet fra https://lovdata.no/dokument/INS/forskrift/2015-07-02-1088/KAPITTEL_2
- Zaman, K. (2017). *PST slakter bevæpningsrapport: Tiden er overmoden for bevæpnet norsk politi*. Hentet 05.05.2018 fra <https://www.tv2.no/a/9478090/>
- Zondag, M. H. W. & Døvik, O. (2017, 01. desember). POD går for ubevæpnet politi: - Vi er blant de tyngst bevæpnede i verden. *NRK*. Hentet 03.04.18 fra <https://www.nrk.no/norge/pod-gar-for-ubevaepnet-politi--vi-er-blant-de-tyngst-bevaepnede-i-verden-1.13802270>

Vedlegg 1

Maktpyramiden illustrerer en rangering av de ulike maktmidlene politibetjentene har tilgjengelig og kan benytte seg av. Pyramiden er laget av Kristel Bredahl, men basert på Lohne Lie & Langestad (2011:10) i NOU rapport (2017:9, s. 61). Dersom en politibetjent skal anvende et kraftigere maktmiddel, må personen gå oppover i pyramiden. Kravet for å kunne gjøre dette er at svakere midler må ha vært forsøkt, eller antatt som utilstrekkelig eller uhensiktsmessig (Politi-loven, 1995; NOU 2017:9). Valg av maktmidler skal baseres på juridiske, taktiske, medisinske og etiske faktorer.

Bruk av hund er et maktmiddel som per i dag ikke er tatt med i maktpyramiden (NOU 2017:9). Dersom elektrosjokkvåpen vedtas etter prøveprosjektet, vil dette midlet være nødvendig å plassere inn i maktpyramiden (NOU 2017:9). I rapporten der PHS undersøkte om elektrosjokkvåpen skulle innføres eller ikke, har de ikke tatt stilling til hvor elektrosjokkvåpenet skulle eventuelt plasseres. Imidlertid har en tidligere arbeidsgruppe som forberedte våpeninstruksen ment det skulle plasseres over pepperspray og batong (NOU 2017:9). Illustrasjon av dette i figuren under:

Figuren viser hvor det er foreslått at elektrosjokkvåpenet skal plasseres inn i maktpyramiden (laget av Kristel Bredahl, og bildet av elektrosjokkvåpenet er hentet fra Politiforum, 2018).

Vedlegg 2

Intervju

Politibetjentene

Bakgrunnsinformasjon

- Kjønn?
- Alder?
- Hvor lenge har du jobbet i politiet?
- Hvilke tanker har du om treningen i henhold til nødvendigheten i jobb?
- Hvilke treningskrav er satt til deg i arbeidet som politibetjent?

Treningsopplegg

Fra gammelt til nytt treningsopplegg

- Hvordan foregikk det gamle skytetreningensprogrammet, og hva synes du om det?
- Har du noen positive eller negative bemerkninger om det gamle skytetreningensprogrammet?
- Hvordan foregår dagens skytetreningensprogram, og hva synes du om det?
- Føler du de nye endringene i treningen har gjort deg bedre egnet i jobben din?
- Trener du mer/oftere?
- Trener du noe med skyting på eget initiativ, og eventuelt; har det blitt mer eller mindre siden juni 2016?
- Fra gammelt til nytt treningsopplegg. Vil du si at du får tilført mer teoretisk og praktisk trening, eller eventuelt en av delene?
- Synes du dagens trening er mer optimal i henhold til at dere kan bli bevæpnet oftere?
- Synes du det nye treningsprogrammet bidrar til flere, det samme antallet eller færre vådeskudd?
- Gjør dere scenariobasert trening?
- Skyter dere på bevegelige treffpunkter?
- Har dere noen skytetreningensopplegg som gir dere opplevelse av uvisshet om å bli skutt tilbake på?
- Har du mulighet til å dele erfaringer med dine kollegaer?
- Føler du at du kan tilegne deg læring igjennom å dele erfaringene med kollegaene?

Taktikk

- Trener dere på taktikk som stilling, posisjon, grep, pusteteknikk, løft, holding, sikting, avtrekk, etterhold, tilbakeføring og den mentale delen i henhold til skyting?

Godkjenningsprøven

- Hva synes du om den nye godkjenningsprøven for å kunne jobbe operativt?
- Synes du godkjenningsprøven fungerer?
- Opplever du at flere ikke kan jobbe operativt på grunn av at de ikke består testen?

Bruken av treningen

- Hvordan føler du at det nye treningsopplegget fungerer?

- Om du skulle havne i en situasjon som tilsier at våpenet vil kunne være nødvendig. Vil du si at du tar beslutningene dine på automatikk, eller vurderer situasjonen først?
- Hva synes du det nye treningsprogrammet har gjort deg bedre på?
- Hva synes du det nye treningsprogrammet har gjort deg dårligere på?
- Vil du si treningen i dag har noen forbedringspotensialer?
- Hvordan får du brukt og utnyttet treningen i praksis når du er på jobb?

Stress/Angst

- Har du noen gang følt stress og/eller angst i jobben din?
- Føler du på stress under dagens trening?
- Føler du på angst under dagens trening?
- Føler du at trening som inneholder økt stress/angst gjør deg bedre egnet i realistiske situasjoner? Eventuelt hvorfor?
- Har du noen gang opplevd en følelse av handlingslammelse i jobbsammenheng? Eventuelt når og hva fikk deg til å føle dette?

Arbeidsplassen

- Er det tilrettelagt skytetrening for deg på arbeidsplassen?
- Hvordan påvirker omorganiseringen i politiet treningen deres?

Til slutt

- Har du noe å tilføye som kan være relevant for oppgaven min?

Vedlegg 3

Samtykkeskjema

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet ” Skytetreningen til politiet ”

Bakgrunn og formål

Formålet med prosjektet er å kartlegge hvorfor det nye skytetreningensprogrammet kom, og videre identifisere virkningene av det nye skytetreningensprogrammet til politiet som ble innført juni/juli 2016. Dette prosjektet danner grunnlaget i en masteroppgave ved Universitetet i Tromsø.

Informantene vil bli trukket ut i form av tilgjengelighetsvalg. Dette vil si at personer som innehar egenskaper som er relevante for forskningen og som er tilgjengelig når forskningen pågår, samt er villig til å delta.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Studien innebærer aktiv deltagelse ved å innhente datamaterialer fra intervju. Intervjuet vil vare alt fra 10 – 20 minutter. Spørsmålene vil først og fremst omhandle politibetjentenes erfaring, synspunkter og deres prestasjoner med tidligere og nåværende skytetreningensprogram. Andre treninger kan også bli nevnt. Dataene som blir innsamlet vil i hovedsak bli notert, men om informanten godkjenner muligheten for lydopptak, vil dette bli benyttet. Dette vil være frivillig.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Det vil kun være jeg som har tilgang til personopplysningene og eventuelle opptak. Alle informantene som deltar vil og skal bli anonymisert. Dermed vil informantene være ugjenkjennelig når masteroppgaven er ferdigstilt.

Prosjektet skal etter planen avsluttes 01.juni 2018. Alle personopplysningene som er samlet inn (notater og eventuelle opptak) vil bli slettet og destruert.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert.

Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med:

Kristel Bredahl

(Student)

Telefon: 90815901

E-post: krbredahl@hotmail.com / kbr043@post.uit.no

Aud Solveig Nilsen

(Veileder)

Telefon: 51317103

E-post: aud.s.nilsen@uit.no

Jens Andreas Terum

(Veileder)

Telefon: 77660785

E-post: jens.a.terum@uit.no

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, NSD - Norsk senter for forskningsdata AS.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

(Signert av prosjektdeltaker, dato)